

ONDERWIJSHERVISITATIE

Onderwijs: lager onderwijs

Een onderzoek naar de kwaliteit van de professioneel gerichte bachelor

Onderwijs: lager onderwijs aan de Vlaamse hogescholen

V L H O R A

V l a a m s e H o g e s c h o l e n r a a d

7 december 2010

De onderwijshervisitatie Onderwijs: lager onderwijs

Ravensteingalerij 27, bus 3
1000 Brussel
tel.: 02 211 41 90
info@vlhora.be

Exemplaren van dit rapport kunnen tegen betaling verkregen worden
op het VLHORA-secretariaat.

Het rapport is ook elektronisch beschikbaar op
<http://www.vlhora.be> > evaluatieorgaan > visitatierapporten > huidige ronde

Wettelijk depot: D/2010/8696/23

voorwoord

De visitatiecommissie brengt met dit rapport verslag uit over haar oordelen en de daaraan ten grondslag liggende motivering, conclusies en aanbevelingen die resulteren uit het onderzoek dat zij heeft verricht naar de onderwijskwaliteit van de professioneel gerichte bachelor Onderwijs: lager onderwijs in Vlaanderen.

De visitatiecommissie heeft hierbij de visitatieprocedure *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008* gevolgd, waarbij zij niet enkel aanbevelingen en suggesties formuleert in het kader van de continue kwaliteitsverbetering van het hoger onderwijs, maar ook een oordeel geeft in het kader van de accreditatie van de opleiding.

De visitatie en dit rapport passen in de werkzaamheden van de hogescholen en van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 93 van decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs.

Met dit rapport wordt de bredere samenleving geïnformeerd over de wijze waarop de hogescholen en meer bepaald de betrokken opleiding omgaat met de kwaliteit van haar onderwijs. Toch is het rapport in de eerste plaats bedoeld voor de hogeschool die de opleiding aanbiedt. Op basis van de bevindingen van het rapport kan de hogeschool nu en in de nabije toekomst actie nemen om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te handhaven en verder te verbeteren. De lezer moet er zich echter terdege bewust van zijn dat het rapport slechts een momentopname biedt van het onderwijs in de opleiding en dat de rapportering van de visitatiecommissie slechts één fase is in het proces van kwaliteitszorg.

De VLHORA dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie. De visitatie was niet mogelijk geweest zonder de inzet van al wie binnen de hogeschool betrokken was bij de voorbereiding en de uitvoering ervan. Tevens is de VLHORA dank verschuldigd aan de voorzitter, de leden en de secretarissen van de visitatiecommissie voor de betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd.

Marc Vandewalle
secretaris-generaal

Toon Martens
voorzitter

inhoudsopgave

voorwoord.....	3
inhoudsopgave	5
deel 1.....	7
hoofdstuk 1 de onderwijshervisitatie Onderwijs: lager onderwijs	9
1.1 inleiding	9
1.2 de betrokken opleidingen	9
1.3 de visitatiecommissie	9
1.3.1 samenstelling	9
1.3.2 taakomschrijving.....	10
1.3.3 werkwijze.....	10
1.3.4 oordeelsvorming.....	12
1.4 indeling van het rapport.....	13
hoofdstuk 2 het domeinspecifieke referentiekader Onderwijs: lager onderwijs.....	15
2.1 inleiding	15
2.2 domeinspecifieke competenties	15
2.3 besluit.....	18
deel 2.....	19
hoofdstuk 1 Artesis Hogeschool Antwerpen	21
hoofdstuk 2 Hogeschool West-Vlaanderen.....	49
bijlagen	87

algemeen deel

Hoofdstuk 1 De onderwijshervisitatie Onderwijs: lager onderwijs

1.1 inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie verslag uit van haar bevindingen over de onderwijskwaliteit van de professioneel gerichte bachelor Onderwijs: lager onderwijs, die zij aan de Artesis Hogeschool Antwerpen op 19, 20 en 21 april 2010 en aan de Hogeschool West-Vlaanderen op 24, 25 en 26 februari 2010 in opdracht van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) heeft onderzocht.

Deze visitatie is een gevolg van de beslissing van de NVAO met betrekking tot de accreditatieaanvragen van de Artesis Hogeschool Antwerpen en de Hogeschool West-Vlaanderen op basis van het visitatierapport Onderwijs: lager onderwijs van 19 december 2007. De NVAO vroeg in haar besluit van 23 april 2009 om een nieuwe visitatie van de opleiding Bachelor in het lager onderwijs te laten uitvoeren conform onderstaande procedure:

- De nieuwe visitatie zal gericht dienen te zijn op een externe beoordeling van alle onderwerpen resp. facetten uit het accreditatiekader;
- De nieuwe visitatie dient bij voorkeur uitgevoerd door een commissie waarin minimaal drie van de leden van de oorspronkelijke visitatiecommissie zitting nemen;
- De VLHORA wordt aangezocht om als evaluatieorgaan op te treden;
- De beoordeling zal overeenkomstig de criteria van het VLHORA-protocol – conform het accreditatiekader – moeten worden uitgevoerd. De inhoudelijke toetsingsaspecten van het visitatieprotocol blijven derhalve van kracht;
- De nieuwe externe gepubliceerde beoordeling dient uiterlijk 31.12.2010 bij NVAO te worden afgeleverd.

1.2 de betrokken opleidingen

De opleiding Onderwijs: lager onderwijs wordt door 16 hogescholen aangeboden waarvan twee opleidingen geherviseerd werden. De visitatiecommissie bezocht op:

- 19, 20 en 21 april 2010	Artesis Hogeschool Antwerpen
- 24, 25 en 26 februari 2010	Hogeschool West-Vlaanderen

1.3 de visitatiecommissie

1.3.1 samenstelling

De visitatiecommissie werd samengesteld conform de procedure van de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008*. Meer in het bijzonder werden de richtlijnen van de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs met betrekking tot de onafhankelijkheid van de commissieleden opgevolgd. De visitatiecommissies werden samengesteld door het bestuursorgaan van de VLHORA in zijn vergaderingen van 5 oktober 2009 (Artesis Hogeschool Antwerpen) en 13 november 2009 (Hogeschool West-Vlaanderen).

De commissie die de Artesis Hogeschool Antwerpen bezocht heeft.

Voorzitter en onderwijsdeskundige:	Martin Valcke
Domeindeskundige:	Eddy Boutens
Domeindeskundige:	Marijke Kuijten
Domeindeskundige:	Marc Ruysen

De commissie die de Hogeschool West-Vlaanderen bezocht heeft:

Voorzitter en onderwijsdeskundige:	Peter Verleg
Domeindeskundige:	Rik Hollanders
Domeindeskundige:	Fabiaan Mory
Domeindeskundige:	Irene Devriese

Voor een kort curriculum vitae van de commissieleden, zie bijlage 1.

Vanuit de VLHORA werden een projectbegeleider en twee secretarissen aangesteld. Voor de visitatie van de opleiding Onderwijs: lager onderwijs waren dit:

Projectbegeleider:	Filip Lammens
---------------------------	---------------

Secretarissen:

Artesis Hogeschool Antwerpen	Klara De Wilde
Hogeschool West-Vlaanderen	Filip Lammens

1.3.2 taakomschrijving

De commissie geeft op basis van het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en de gesprekken ter plaatse:

- een oordeel over de onderwerpen en facetten uit het accreditatiekader van de NVAO;
- een integraal oordeel over de opleiding;
- suggesties om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering.

1.3.3 werkwijze

De visitatie van de opleiding Onderwijs: lager onderwijs aan de hogescholen gebeurde conform de werkwijze zoals die is vastgelegd in de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008*.

Voor de beschrijving van de werkwijze van de visitatiecommissie worden vier fasen onderscheiden.

- fase 1, de installatie van de commissie;
- fase 2, de voorbereiding;
- fase 3, het visitatiebezoek;
- fase 4, de schriftelijke rapportering.

Fase 1 De installatie van de visitatiecommissie

Op 28 oktober 2009 werden de visitatiecommissies officieel geïnstalleerd.

De installatievergadering stond in het kader van een kennismaking, een gedetailleerde bespreking van het visitatieproces aan de hand van de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008* en een toelichting van het ontwerp van domeinspecifieke referentiekader. Daarnaast werden een aantal praktische afspraken gemaakt, onder meer met betrekking tot het bezoekschema, de bezoekdagen en de te lezen eindwerken en/of stageverslagen.

Fase 2 De voorbereiding

De visitatiecommissie heeft een domeinspecifiek referentiekader voor de opleiding opgesteld en aan de opleidingen bezorgd.

Elk commissielid heeft het zelfevaluatie-rapport en de bijlagen bestudeerd, de geselecteerde eindwerken gelezen en haar/zijn argumenten, vragen en voorlopig oordeel vastgelegd in een checklist, waarvan de secretaris een synthese heeft gemaakt. De synthese werd uitvoerig besproken en beargumenteerd door de commissieleden. Op basis van de bespreking en de door de commissieleden opgestuurde vragenlijsten, inventariseerde de secretaris kernpunten en prioriteiten voor de gesprekken en het materialenonderzoek bij de visitatie.

Fase 3 Het visitatiebezoek

De VLHORA heeft een bezoekschema ontwikkeld dat desgevallend aangepast werd aan de specifieke situatie van de opleiding. Het bezoekschema werd opgenomen als bijlage 3. Tijdens de visitatie werd gesproken met een representatieve vertegenwoordiging van alle geledingen die bij de opleiding betrokken zijn. Tijdens de visitatie werd bijkomend informatiemateriaal bestudeerd en werd een bezoek gebracht aan de instelling met het oog op de beoordeling van de accommodaties en de voorzieningen voor de studenten. Tijdens de visitatie werd voor de verdere bevraging gebruik gemaakt van de synthese van de checklist en de vragenlijsten.

Binnen het bezoekprogramma werden een aantal overlegmomenten voor de commissieleden voorzien om de bevindingen uit te wisselen en te komen tot gezamenlijke en meer definitieve (tussen)oordelen. Na de gesprekken met de vertegenwoordigers van de opleiding hebben de visitatieleden hun definitief (tussen)oordeel per facet en per onderwerp gegeven.

Op het einde van het visitatiebezoek heeft de voorzitter een korte mondelinge rapportering gegeven van de ervaringen en bevindingen van de visitatiecommissie, zonder expliciete en inhoudelijk waarderende oordelen uit te spreken.

De secretaris heeft in samenspraak met de voorzitter en de commissieleden, op basis van het zelfevaluatie-rapport, de checklisten en de motiveringen een ontwerp opleidingsrapport opgesteld. Het ontwerp-rapport geeft per onderwerp en per facet het oordeel en de motivering van de visitatiecommissie weer. Daarnaast werden - waar wenselijk en/of noodzakelijk - aandachtspunten en eventuele aanbevelingen voor verbetering geformuleerd.

Het ontwerp van opleidingsrapport wordt aan de opleiding gezonden voor een reactie. De reactie van de opleiding op het ontwerp opleidingsrapport wordt door de commissie in een slotvergadering besproken. Het definitieve opleidingsrapport wordt samen met het antwoord van de visitatiecommissie op de reactie van de opleiding aan de hogeschool toegezonden.

Het definitieve opleidingsrapport en de bijlagen worden samengebracht in het visitatierapport van de professioneel gerichte bacheloropleiding Onderwijs: lager onderwijs.

1.3.4 oordeelsvorming

De commissie legt in een eerste fase een oordeel per facet vast. Daarna legt de commissie een oordeel per onderwerp vast op basis van de oordelen van de facetten die van het onderwerp deel uitmaken.

In de oordelen per onderwerp wordt steeds een overzicht gegeven van de oordelen per facet. In geval van een compensatie van facetten, wordt het oordeel op onderwerpniveau gevolgd door een motivering en aangevuld met de weging die de commissie hanteerde in de oordeelsvorming op onderwerpniveau. In de overige gevallen wordt voor de motivering van het oordeel op onderwerpniveau verwezen naar de argumentatie bij de facetten.

De oordelen per facet en per onderwerp hebben betrekking op alle locaties, afstudeerrichtingen en varianten. Daar waar er een onderscheid in het oordeel per afstudeerrichting en/of locatie en/of variant nodig is, wordt dit aangegeven in het rapport.

De commissie houdt in haar beoordeling rekening met accenten die de opleiding eventueel zelf legt, met het domeinspecifieke referentiekader en met de benchmarking ten opzichte van de gelijkaardige opleidingen in andere instellingen van hoger onderwijs.

Alle oordelen en wegingen volgen de beslisregels zoals geformuleerd in de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008*. Op het niveau van de facetten volgen de oordelen een vierpuntschaal: “onvoldoende”, “voldoende”, “goed” en “excellent”. Op het niveau van de onderwerpen en op het niveau van de opleiding in haar geheel geeft de commissie een antwoord op de vraag of er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. Hierbij kan het oordeel “voldoende” of “onvoldoende” luiden.

1.4 indeling van het rapport

Het rapport bestaat uit twee delen. In het eerste deel beschrijft de visitatiecommissie in hoofdstuk 2 het domeinspecifiek referentiekader op basis waarvan zij de gevisiteerde opleidingen heeft beoordeeld.

In het tweede deel van het rapport brengt de commissie verslag uit over de gevisiteerde opleidingen. Voor elke afzonderlijke hogeschool en dus voor elke afzonderlijk gevisiteerde opleiding kan u een deelrapport terugvinden. De deelrapporten bevatten de aanbevelingen die de commissie doet ten aanzien van elke afzonderlijke hogeschool en zijn gemakshalve geordend naar alfabetische volgorde van de benaming van de hogescholen.

Hoofdstuk 2 Het domeinspecifieke referentiekader Onderwijs: lager onderwijs

2.1 inleiding

Voor iedere (groep van) opleiding(en) wordt een domeinspecifiek referentiekader ontwikkeld dat door de commissie gebruikt wordt bij de beoordeling van opleidingen. De visitatiecommissie is verantwoordelijk voor de opmaak van het domeinspecifiek referentiekader. De VLHORA als evaluatieorgaan geeft de procedure¹ aan voor de opstelling ervan.

Het referentiekader is niet bedoeld om een ideale opleiding te schetsen. Respect voor de eigenheid van een opleiding en voor de diversiteit binnen eenzelfde opleiding over de instellingen heen, veronderstelt immers dat in de eerste plaats wordt nagegaan of elke opleiding erin slaagt haar eigen doelstellingen te realiseren en dit zowel inhoudelijk als procesmatig. Dit belet niet dat wordt nagegaan of elke opleiding aan een aantal minimumeisen voldoet, die aan de betreffende opleiding worden gesteld vanuit het vakgebied en/of de relevante beroepspraktijk.

2.2 domeinspecifieke competenties

gehanteerde input

referentiekaders van de opleidingen:

- **op associatieniveau:**
Associatie UGent.
- **op hogeschoolniveau:**
Arteveldehogeschool;
EHSAL Europese Hogeschool Brussel;
Erasmushogeschool Brussel;
Groep T hogeschool;
Hogeschool Antwerpen;
Hogeschool Gent;
Hogeschool West-Vlaanderen;
Karel de Grote-hogeschool;
Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende;
Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen;
Katholieke Hogeschool Kempen;
Katholieke Hogeschool Leuven;
Katholieke Hogeschool Limburg;
Katholieke Hogeschool Mechelen;
Katholieke Hogeschool Sint-Lieven;
XIOS Hogeschool Limburg.
- **brondocumenten onderschreven door werkveld:**
Functiebeschrijving van een onderwijzer (scholengemeenschap Kempen).

¹ De procedure voor het opstellen van het domeinspecifiek referentiekader is beschikbaar op de website van de VLHORA www.vlhora.be onder de rubriek visitatie & accreditatie.

domeinspecifieke competenties

gemeenschappelijke domeinspecifieke competenties

Wettelijk kader¹

Functioneel geheel 1 - De leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen

- Vaardigheid 1.1: De beginsituatie van de kinderen en de leerlingengroep achterhalen
- Vaardigheid 1.2: Doelstellingen kiezen en formuleren
- Vaardigheid 1.3: De leerinhouden/leerervaringen selecteren
- Vaardigheid 1.4: Leerinhouden/leerervaringen structureren en vertalen in opdrachten
- Vaardigheid 1.5: Een aangepaste methodische aanpak en groeperingsvormen bepalen
- Vaardigheid 1.6: In teamverband leermiddelen kiezen en aanpassen
- Vaardigheid 1.7: Realiseren van een adequate leeromgeving
- Vaardigheid 1.8: Observatie/evaluatie voorbereiden
- Vaardigheid 1.9 : Observeren/proces en product evalueren met het oog op bijsturing of remediëring

Functioneel geheel 2 - De leraar als opvoeder

- Vaardigheid 2.1: In overleg een positief leefklimaat creëren voor de kinderen in de leerlingengroep en op school
- Vaardigheid 2.2 : De emancipatie van het kind bevorderen
- Vaardigheid 2.3 : Door attitudevorming kinderen op individuele ontplooiing en maatschappelijke participatie voorbereiden
- Vaardigheid 2.4 : Actuele maatschappelijke ontwikkelingen hanteren in een pedagogische context
- Vaardigheid 2.5 : Adequaat omgaan met kinderen in sociaal-emotionele probleemsituaties en met kinderen met gedragsmoeilijkheden
- Vaardigheid 2.6 : Het fysieke welzijn van de kinderen bevorderen

Functioneel geheel 3 - De leraar als inhoudelijk expert

- Vaardigheid 3.1: Basiskennis beheersen en recente evoluties i.v.m. inhouden en vaardigheden uit de leergebieden volgen
- Vaardigheid 3.2: De verworven kennis en vaardigheid m.b.t. de leergebieden aanwenden
- Vaardigheid 3.3 : Het eigen vormingsaanbod situeren en integreren in het geheel van het onderwijsaanbod.

Functioneel geheel 4 - De leraar als organisator

- Vaardigheid 4.1: Een gestructureerd werkklimaat bevorderen
- Vaardigheid 4.2 : Een soepel en efficiënt les- en/of dagverloop creëren, passend in een tijdsplanning
 - o Vanuit het oogpunt van de leraar
 - o Vanuit het oogpunt van de lerende
- Vaardigheid 4.3 : Op correcte wijze administratieve taken uitvoeren
- Vaardigheid 4.4 : Een stimulerende en werkbaar klasruimte creëren, rekening houdend met de veiligheid van de kinderen

Functioneel geheel 5 - De leraar als innovator - de leraar als onderzoeker

- Vaardigheid 5.1: Vernieuwende elementen aanwenden en aanbrengen
- Vaardigheid 5.2: Kennisnemen van de resultaten van onderwijsonderzoek
- Vaardigheid 5.3 : Het eigen functioneren kunnen bevragen en bijsturen

¹ Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de basiscompetenties van de leraren dd. 29-09-1998, basiscompetenties voor de leraar lager onderwijs

Functioneel geheel 6 - De leraar als partner van de ouders/verzorgers¹

- Vaardigheid 6.1: Zich op de hoogte stellen van en discreet omgaan met gegevens over het kind
- Vaardigheid 6.2: Aan ouders/verzorgers informatie en advies verschaffen over hun kind in de school
- Vaardigheid 6.3 : In overleg met het team de ouders/verzorgers informeren over en betrekken bij het klas- en schoolgebeuren
- Vaardigheid 6.4 : Met ouders/verzorgers in dialoog treden over opvoeding en onderwijs

Functioneel geheel 7 - De leraar als lid van een schoolteam

- Vaardigheid 7.1: Participeren aan samenwerkingsstructuren
- Vaardigheid 7.2 : Binnen het team over een taakverdeling overleggen en die naleven
- Vaardigheid 7.3 : De eigen pedagogische en didactische opdracht en aanpak in teamverband bespreekbaar maken
- Vaardigheid 7.4 : Zich documenteren over de eigen rechtszekerheid en die van de lerende

Functioneel geheel 8 - De leraar als partner van externen

- Vaardigheid 8.1 : In overleg contacten leggen, communiceren en samenwerken met externe instanties, die onderwijsbetrokken initiatieven aanbieden

Functioneel geheel 9 - De leraar als lid van de onderwijsgemeenschap

- Vaardigheid 9.1: Deelnemen aan het maatschappelijk debat over onderwijskundige thema's
- Vaardigheid 9.2 : Reflecteren over het beroep van de leraar en de plaats ervan in de samenleving

Functioneel geheel 10 - De leraar als cultuurparticipant

- Vaardigheid 10.1: Actuele thema's en ontwikkelingen onderscheiden en kritisch benaderen rond de volgende domeinen:
 - 10.1.1 Het sociaal-politieke domein
 - 10.1.2 Het sociaal-economische domein
 - 10.1.3 Het levensbeschouwelijke domein
 - 10.1.4 Het cultureel-esthetische domein
 - 10.1.5 Het cultureel-wetenschappelijke domein

Attitudes

Volgende attitudes gelden voor alle functionele gehelen:

- A1 Beslissingsvermogen : durven een standpunt in te nemen of tot een handeling over te gaan, er er ook de verantwoordelijkheid voor opnemen
- A2 Relationale gerichtheid : in contacten met anderen kenmerken van echtheid, aanvaarding, empathie en respect tonen
- A3 Kritische ingesteldheid : bereid zijn zichzelf en zijn omgeving in vraag te stellen, de waarde van een bewering of een feit, de wenselijkheid en haalbaarheid van een vooropgesteld doel te verifiëren, alvorens een stelling in te nemen.
- A4 Leergierigheid : actief zoeken naar situaties om zijn competentie te verbreden en te verdiepen.
- A5 Organisatievermogen: erop gericht zijn de taken zodanig te plannen, te coördineren en te delegeren, dat het beoogde doel op een efficiënte manier bereikt kan worden.
- A6 Zin voor samenwerking: bereid zijn om gemeenschappelijk aan eenzelfde taak te werken.
- A7 Verantwoordelijkheidszin: zich verantwoordelijk voelen voor de school als geheel en zich engageren om een positieve ontwikkeling van het kind te bevorderen.
- A8 Creatieve gerichtheid: erop gericht zijn om uit diverse situaties en informatiebronnen ideeën te genereren en deze op een originele manier gestalte te geven in een ontwikkelingsaanbod voor de kinderen.
- A9 Flexibiliteit : bereid zijn zich aan te passen aan wijzigende omstandigheden, o.m. middelen, doelen, mensen en procedures.

¹ Het begrip "verzorgers" duidt op de personen die ter vervanging van de ouders de verantwoordelijkheid dragen voor de lerende.

- A10 Gerichtheid op correct taalgebruik en communicatie: in de mondelinge en schriftelijke communicatie met kinderen, ouders, leden van het schoolteam en externen, erop gericht zijn een adequaat en correct taalgebruik te hanteren en aandacht te hebben voor het belang van non-verbale communicatie.

opleidingsgebonden competenties

- competenties in verband met taalvaardigheid
- competenties in verband met reflecteren
- competenties in verband met participatief handelen

2.3 besluit

In 2000-2001 liet de minister van Onderwijs een evaluatie uitvoeren van de lerarenopleiding. In 2002 werd aan de Dienst voor Onderwijsontwikkeling de opdracht gegeven om de basiscompetenties te herformuleren. Deze besprekingen hebben geleid tot een ontwerp van besluit dat echter nog niet omgezet is in een decreet. Wat de basiscompetenties betreft blijft het decreet van 1998 nog steeds van kracht. Het ontwerp van besluit waarover reeds gecommuniceerd werd met de departementen lerarenopleiding kan evenwel als geactualiseerde leidraad worden gebruikt. Dit impliceert dat de visitatiecommissie aandacht zal hebben hoe de opleidingen de actualisering vorm (zullen) geven in hun programma:

- zorgbeleid en gelijke kansen;
- competenties in verband met het gebruik van ICT.

opleidingsrapporten

Hoofdstuk 1 Artesis Hogeschool Antwerpen

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding Onderwijs: lager onderwijs aan de Artesis Hogeschool Antwerpen

De opleiding Onderwijs: lager onderwijs behoort tot het departement Bedrijfskunde, Lerarenopleiding en Sociaal werk van de Artesis Hogeschool Antwerpen. De hogeschool biedt opleidingen aan in zeven departementen. Naast het reeds genoemde departement zijn dat de departementen Ontwerpwetenschappen; Koninklijke Academie van Schone Kunsten; Koninklijk Conservatorium; Gezondheidszorg; Industriële wetenschappen en technologie; Vertalers en tolken. De hogeschool heeft vier vestigingsplaatsen: Antwerpen, Lier, Mechelen en Turnhout. Sinds 2001 is de hogeschool toegetreden tot de Associatie van Universiteit en Hogescholen Antwerpen.

De opleiding kent een lange geschiedenis. In Antwerpen werden de stedelijke opleidingen onderwijs samengebracht in de Antwerpse Stedelijke Hogeschool, die in 1995 samen met de Rijksnormaalschool van Lier, het Hoger Technisch Instituut van het Gemeenschapsonderwijs Deurne en het Stedelijk Instituut voor Technisch Onderwijs Mechelen werden ondergebracht in het departement Lerarenopleiding & culturele agogiek van de Hogeschool Antwerpen. In 2000 fuseerden de bestaande departementen Handelswetenschappen & bedrijfskunde, Lerarenopleiding & culturele agogiek en Sociale agogiek tot het huidige departement Bedrijfskunde, lerarenopleiding en sociaal werk.

Met ingang van het academiejaar 2007-2008 werd het opleidingsprogramma grondig gewijzigd. Dit nieuwe curriculum (het garagemodel) werd stapsgewijs ingevoerd. Tijdens het academiejaar 2009-2010 werd de derde trajectschijf voor de eerste keer ingericht volgens het nieuwe programma.

De opleiding wordt georganiseerd op twee campussen: Antwerpen en Lier. In 2007 – 2008 werden deze twee campussen op onderwijskundig vlak volledig samengevoegd. Hoewel de twee campussen geografisch gescheiden blijven, zijn het inhoudelijke programma en de organisatie identiek. Er is één opleidingscoördinator aangesteld voor de twee campussen.

De opleiding telt in het academiejaar 2008-2009 249 studenten.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het zelfevaluatie rapport stelt de opleiding dat ze afgestudeerden wil afleveren die in staat zijn om binnen een complexe, steeds veranderende maatschappij en onderwijswereld, een krachtige leeromgeving te creëren, aangepast aan de behoeften van elk kind, elke leerling. Hiervoor dient een student de nodige basiskennis te verwerven en voldoende inzicht in het ontwikkelingsproces van kinderen en het leerproces van de leerlingen te hebben, om – in combinatie met de nodige vaardigheden – leren voor elk kind en leerling boeiend, functioneel en uitdagend te maken. Deze drie facetten – kennis, vaardigheden en beroepsgebonden attitudes – wil de lerarenopleiding integreren in een competentiegerichte opleiding, waarbinnen het verwerven van de nodige basiskennis onontbeerlijk wordt geacht. Een doorgedreven samengaan van kennis, toepassing – waarbij het kennen uiteindelijk in functie staat van het kunnen – en ervaring in de dagelijkse (begeleide beroeps)praktijk versterkt de vooropgestelde competentiegerichtheid.

De opleiding heeft haar doelstellingen geconcretiseerd in een competentieprofiel. Als uitgangspunt werden de functionele gehelen genomen met de bijbehorende beroepshoudingen en de bijkomende competenties in verband met zorgbeleid en gelijke kansen en met het gebruik van ICT. De commissie bevestigt dat de vooropgezette doelen aansluiten bij de vereisten: er zijn algemene basiscompetenties, algemene beroepsgerichte competenties en beroepsspecifieke competenties. Men vult dit aan met een aantal strategische doelen:

- taalcompetentie;
- diversiteitscompetentie;
- reflectiecompetentie;
- competentie participatief handelen.

Uit de gesprekken blijkt de argumentatie (rationale) voor het kiezen van bepaalde doelen, bijvoorbeeld de stijgende heterogeniteit in de studentenpopulatie. Deze toevoegingen worden bewust naar voor geschoven vanuit de grootstedelijke context waarbinnen de opleiding moet werken (heterogene instroom, anderstaligen ...). De commissie is van mening dat de toegevoegde competenties het profiel van de opleiding sterk maken. Hierdoor zijn heel wat aspecten aanwezig die samen zorgen voor een brede invulling en benadering van de professionaliteit van een toekomstige leraar.

De commissie heeft de verschillende documenten met betrekking tot de competenties bekeken en vindt dat er wel erg veel verschillende indelingen en opsommingen zijn, waardoor de kern uit het oog kan worden verloren. De commissie pleit ervoor om het eigen ZER na te lezen en de structuur in de vele lijsten aan doelen wat op orde te brengen.

De commissie waardeert dat de competenties verder verfijnd werden in vier beheersingsniveaus, gaande van het eenvoudig toepassen van een competentie (niveau 1) tot het gecombineerd en geïntegreerd toepassen van verschillende competenties (niveau 4) in de beroepspraktijk.

In het competentieprofiel zijn de internationaliseringscompetenties niet aanwezig. De internationalisering werd slechts beperkt toegelicht in het ZER. Het leek een weinig prioritair aandachtspunt dat voorlopig in de “koelkast” werd gestopt in afwachting van het uitkristalliseren van het opleidingsconcept. Het bezoek aan de opleiding gaf aan dat er aandacht is voor de diversiteit en multiculturaliteit die aanwezig is in de eigen lokale context. De aandacht wordt gaandeweg verbreed naar externe initiatieven. Het organiseren van een internationale inleefweek, de medewerking aan de International Day of Arts Education en het promoterschap van het International Program (IP) ART@Muse illustreren de inzet van de opleiding terzake.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om het totale overzicht van competenties transparanter voor te stellen.

De commissie adviseert om de internationale component te verankeren in het competentieprofiel.

De commissie vraagt om meer systematiek te brengen in het internationaliseringsbeleid.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Wat betreft de domeinspecifieke eisen is de commissie overtuigd van de centrale plaats die het werkveld krijgt in de doelen. Enerzijds sluit alles aan bij de decretaal bepaalde competenties. Anderzijds heeft de commissie zeer veel indicatoren teruggevonden die aantonen dat men – startend vanuit een grondig zicht op de startcompetenties van de studenten – het zeer brede takenpakket van de leerkracht lager onderwijs heeft weten een plaats te geven in de doelstellingen.

De commissie waardeert dat de opleiding ook inzet op taal en diversiteit waardoor de opleiding aandacht geeft aan de bredere maatschappelijke problematiek waarin scholen vandaag betrokken worden.

De aandacht voor de bredere maatschappelijke problematiek waarin scholen vandaag betrokken worden is aanwezig in het programma via Begeleide BeroepsPraktijk in het eerste leerjaar, in het bijzonder onderwijs, in zorggerichte stages.

Er is aandacht voor de directe innovatie van het lager onderwijs in Vlaanderen. Partnerscholen waarderen de innovatie-inbreng van studenten, lectoren en de opleiding.

Een en ander is overigens grondig afgetoetst bij studenten en het werkveld. Dit gebeurde via intense onderlinge contacten, maar wel informeel, vooral in het kader van de stages. De commissie moedigt de opleiding aan dit systematisch en regelmatig te blijven doen. Naar aanleiding van het nieuwe curriculum werden resonantiesprekken gevoerd met het werkveld. De commissie is van mening dat deze resonantiesprekken structureel moeten verder gezet worden en naast het werkplekleren ook andere aspecten van het curriculum aan bod moeten komen.

Er zijn samenwerkingsverbanden met het Gemeenschapsonderwijs en het Stedelijk en Gemeentelijk onderwijs, maar er zijn ook veel contacten met andere partners zoals bibliotheken en musea. Met een aantal scholengroepen werden convenanten afgesloten. Die convenanten zijn nu nog sterk gericht op de vraag naar stageplaatsen. Ze zouden meer kunnen gericht worden op volwaardig partnerschap met de stagescholen. De commissie verstaat onder een volwaardig partnerschap dat de samenwerking structureel wordt opgezet en dat de win-win verhouding voldoende wordt nagestreefd.

Uit de gesprekken blijkt dat de domeinspecifieke eisen in het nieuwe curriculum doorleefd is bij alle participanten, zowel de studenten, de lectoren als het werkveld. Ze worden ook breed gedragen door de lectoren.

Studenten krijgen een toelichting over de doelstellingen en de basiscompetenties bij de aanvang van de opleiding. Verder krijgen ze nog bijkomende informatie via de studiewijzers bij de start van de lessen.

De internationalisering van de lectoren trekt nu pas aan; hier was de aandacht voor de opbouw van het eigen programma debet aan. Vanaf nu kijkt men toch meer over de eigen muur en worden kansen gegrepen om internationaal aan de slag te gaan.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om de resonantiesprekken te systematiseren en alle aspecten van het curriculum aan bod te laten komen.

De commissie suggereert om de convenanten te richten naar volwaardig partnerschap.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	voldoende
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding heeft een nieuw programma opgebouwd dat in het academiejaar 2007-2008 werd ingevoerd. De structuur van het programma (het zogeheten garagemodel) is gemeenschappelijk voor alle lerarenopleidingen van de hogeschool en bestaat uit een aanloopcluster en drie competentieclusters. De drie competentieclusters zijn gekoppeld aan de begeleide beroepspraktijk die de ruggengraat vormt van de opleiding.

Het valt op dat de eindtermen/leerplannen van de lagere school herkenbaar zijn in het programma. Men spreekt niet langer van geschiedenis, aardrijkskunde,... maar wel van wereldoriëntatie. De commissie raadt aan om eerder een integratieve benadering te volgen voor muzische vorming, wat een efficiëntere ontwikkeling van competenties in relatie tot de eindtermen mogelijk maakt. Vooral in dit verband vraagt de commissie dat de uitwerking van de opleidingsonderdelen een adequate weerspiegeling is van het onderwijs en de inhoud in de lagere school.

Interessant is de programmatische aandacht voor het bepalen en het ontwikkelen van de startcompetenties van de studenten. De verzameling aan opleidingsonderdelen in het aanloopcluster is een sterke keuze die helpt studenten te oriënteren op de basiseisen/vereisten en ook helpt om de kennis, vaardigheden en houdingen noodzakelijk voor een lerarenopleiding aan de orde te brengen. Er worden niveaubepalingstoetsen afgenomen, zowel over inhoudelijke kennis als over taal- en stemgebruik. De student krijgt onmiddellijke feedback waardoor hij zijn leerproces sneller kan bijsturen. Dit kan studenten aanzetten tot een heroriëntering, het volgen van een deeltijds traject en eventueel het stopzetten van de opleiding. Met de *toolkit* zijn garanties ingebouwd om de specificiteit van de opleiding leraar “lager onderwijs” te bewaken.

Op het einde van de aanloopcluster krijgt elke student een individueel groeiprofiel, met sterke punten en aandachtspunten. De student gebruikt dit groeiprofiel om zijn lerarenportfolio op te bouwen waarin hij naarmate de opleiding vordert zijn leerproces als toekomstige leraar bijhoudt.

In de competentieclusters zijn de functionele gehelen op micro-, meso-, en macroniveau duidelijk herkenbaar, namelijk het functioneren in de klas, de ruime schoolcontext en de maatschappelijke dimensie.

Er is een fijnmazig uitgewerkte competentiematrix beschikbaar waarin de opleidingsonderdelen gekoppeld worden aan de competenties en waarbij het beheersingsniveau wordt aangeduid.

Uit de beschikbare documenten en de gesprekken kan de commissie vaststellen dat de doelstellingen adequaat uitgewerkt zijn in het opleidingsconcept (het zogenaamde garagemodel) en geoperationaliseerd worden in het programma. De nadruk ligt op systematisch en geleidelijk ontwikkelen van competenties. Daarnaast heeft elk cluster een duidelijke inkleuring naar specifiek daarbij behorende competenties. Ook de aanduiding van de verticale en van de horizontale leerlijnen zorgt voor een duidelijke samenhang tussen curriculum en doelstellingen. Per opleidingsonderdeel is er een studiefiche waarop onder meer start- en eindcompetenties,

leermateriaal, onderwijs- en evaluatievormen vermeld zijn. Aan de hand van deze informatie en van de analyse van het beschikbaar leermateriaal besluit de commissie dat de student de beoogde eindkwalificaties van beginnend leraar kan verwerven.

Internationalisering *at home* start vanaf het begin door de grote aandacht voor de diversiteit en multiculturaliteit die aanwezig is in de eigen lokale context. De aandacht wordt gaandeweg verbreed naar externe initiatieven. Uiteindelijk wordt een internationale leefweek voor alle studenten ingepland. Verder ontwikkelen de studenten hun internationaliseringscompetenties tijdens het International Program (IP) Art@muse waarvan de opleiding, samen met de opleiding kleuteronderwijs, promotor is.

De commissie is overtuigd van de voorzichtige aanpak van de internationale stage. Men is zich terdege bewust van de gevoeligheden in het werkveld of studenten met een buitenlandervaring wel alle competenties voldoende bereiken. Daarom is een aangepast traject uitgewerkt voor deze studenten zodat de langdurige stage toch een onderdeel vormt van de opleiding van deze studenten.

Uit de discussies blijkt dat hier overduidelijk sprake is van een compleet nieuwe opleiding, met een eigen uitgekristalliseerd concept. Dit concept wordt door de staf met één stem beschreven en onderschreven. Men is er zeer vertrouwd mee en het concept werkt als een drager van de opleiding continu in de gesprekken door.

De stafleden denken unaniem vanuit het concept van het nieuwe curriculum. De basisconcepten zoals het “garagemodel”, “werkplekleren”, “sociaal constructivisme” en “cognitivism” zijn gekend en worden continu in de discussies gebruikt. Het programma weerspiegelt ook het didactische concept waarin het “doen”, “ervaren”, “samen aanpakken”, centraal staan. Er is voldoende ruimte in het programma om de cognitieve verankering van basiskennis te garanderen (drie semesters).

De opleiding presenteert zich als een eenvormig opgezette en geïmplementeerde opleiding die met één ploeg over twee campussen heen wordt aangepakt. De nieuwe opleiding “draait” nu in haar derde jaar en een eerste vorm van consolidatie kan geobserveerd worden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de gerealiseerde ontwikkelingen te consolideren.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie onderkent de professionele gerichtheid in het programma.

Het programma weerspiegelt een sterke integratie van theorie en praktijk. De stagemomenten staan niet los van de theoretische vakken. De opdrachten, de opvolging en de evaluatie gebeuren in samenspraak tussen de student en actoren op de stageplek en de opleiding. De horizontale en verticale leerlijnen zijn gericht op het gradueel verwerven van de competenties van beginnende leerkracht.

De inhoud van het programma is gebaseerd op de eindtermen en op de pedagogische richtlijnen en leerplannen van de verschillende netten. Lectoren nemen deel aan de vergaderingen van de verschillende leerplan- en eindtermcommissies zodat de inhoud van het programma direct aansluit bij de praktijk van de lagere school.

Het programma is een weerspiegeling van de inhoud en de manier van les geven in het lager onderwijs. Men integreert dit in de opleiding zelf door onder meer groepswork op te zetten, studenten concreet te betrekken in *peer tutoring* activiteiten en *remedial teaching*.

Er is veel aandacht voor de onderbouwing van de eigen onderwijsaanpak en het programma; men verwijst naar literatuur, voorbeeld praktijken, auteurs,... De commissie heeft de beschikbare leermaterialen nagekeken en stelt vast dat deze voldoende actueel, gepast van niveau en gevarieerd zijn. Voor alle opleidingsonderdelen zijn de leermaterialen uitgewerkt en beschikbaar voor de studenten.

Het professionele karakter van de opleiding blijkt ook uit de aanwezigheid van lectoren in de partnerscholen tijdens de begeleide beroepspraktijkmomenten.

Vanaf het eerste semester worden de studenten geconfronteerd met werkplekleren. Het werken in praktijkcontexten staat centraal waarbij de aandacht verschuift van het microniveau, naar het meso- en vervolgens het macroniveau. Vragen van studenten om nog meer aandacht te hebben voor “de leerkracht als partner van ouders” en voor “de administratieve taken van de leerkracht”, worden momenteel beantwoord.

De directe samenwerking met de partnerscholen krijgt veel aandacht. Bij de beoordeling is er een actieve inbreng van de partnerschool (mentoren, klassenleerkracht). Er is een samenwerking met de scholen bij opbouw van de leerlijnen. De concrete vragen en behoeften van de partnerscholen met betrekking tot de stages spelen een rol bij de planning van stages. Dat uit zich onder meer in de projecten muze in de klas en huiswerkbegeleiding.

In het tweede semester van de derde trajectschijf werken de studenten aan het eindproject. Het eindproject (straks bachelorproef genoemd) is een geïntegreerd onderdeel en wordt gerelateerd aan de stage. Dit opleidingsonderdeel is gericht op de competenties innoveren en onderzoeken. De onderzoeksvraag komt uit het werkveld en speelt in op concrete noden van het werkveld.

Het is een nieuw concept dat vanaf dit academiejaar wordt uitgevoerd. Het is nog niet volledig geoperationaliseerd, maar de commissie heeft vertrouwen in de positieve afloop. De aanpak van het eindproject wordt ondersteund door een uitgebreide brochure waarin de aanpak en de evaluatie grondig wordt besproken. De eindwerken (oude stijl) konden de commissie niet overtuigen. De eindwerken waren te beschrijvend en zelden vond de commissie een persoonlijke inbreng van de student. De commissie vraagt zich af of de gelezen eindwerken (oude stijl) geen te hoge waardering (14/20) hebben gekregen.

De vele contacten met het werkveld worden vertaald naar contracten. Vele vormen van samenwerking hebben overigens het karakter van dienstverlening. Deze laatste kan uitgebouwd worden tot een gezamenlijke professionalisering in het werkveld (bijvoorbeeld handelingsgericht werken voor zorgcoördinatoren en didactiek Frans).

De commissie staat positief tegenover de veelheid aan initiatieven bij de uitbouw van het professionele karakter van het programma. De commissie vraagt om de consolidatie van de ingeslagen aanpak te bewaken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de initiatieven bij de uitbouw van het professionele karakter van het programma te consolideren.

Gezien het belang van de begeleide beroepspraktijk dringt de commissie aan om met het werkveld partnerschapcontracten af te sluiten.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hecht veel belang aan de horizontale en verticale samenhang van het programma, die ook uitvoerig beschreven worden in het ZER. Er zijn behoorlijk uitgewerkte leerlijnen.

De verticale leerlijn is gebaseerd op de onderscheiden beheersingsniveaus van de competenties. De nadruk ligt op systematisch en geleidelijk ontwikkelen van competenties. Daarnaast heeft elk cluster een duidelijke inkleuring naar specifiek daarbij behorende competenties. De sturing door de lectoren maakt gaandeweg plaats voor zelfsturing door de student in steeds complexere contexten.

De horizontale samenhang bestaat vooral uit de groeilijn professionele identiteit en zelfsturing en de groeilijn taalvaardigheid. Deze groeilijnen starten in de aanloopcluster en worden opgevolgd via het portfolio. Daarnaast lopen er in de verschillende competentieclusters eveneens groeilijnen die hun oorsprong vinden in de algemene en opleidingsgebonden competenties, maar over de uitwerking ervan blijft de opleiding eerder vaag.

De commissie ziet wel een duidelijke focus op het ontwikkelingstraject van de competenties van de individuele student.

Uit de gesprekken kon de commissie vaststellen dat er veel meer samenwerking en afstemming is tussen de lectoren zowel binnen als over de opleidingen heen. Dat bevordert de samenhang. De samenhang in het programma garandeert overigens ook de ontwikkeling van de stevige kennisbasis bij de studenten.

De keuzemogelijkheden zijn beperkt tot het onderwerp van het afstudeerproject en een internationale ervaring.

Binnen de modulaire opbouw zijn er aanzetten van flexibiliteit. Aanvankelijk had men bij de uitwerking van het programma alle flexibiliteit verwijderd. Maar nu heeft men opnieuw flexibele wegen ingebouwd zoals bijvoorbeeld het deeltijdse traject. Het is een zorgpunt dat men met het groeiende aantal GIST studenten, de volgtijdelijkheid en consistentie in de opleiding kan blijven garanderen. De vraag is dus of niet een aantal formele alternatieve trajecten moeten uitgetekend worden.

Positief is dat er recent een studietrajectbegeleider is aangesteld; zij kan de samenhang in de gekozen studietrajecten helpen bewaken.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De professioneel gerichte bacheloropleiding bestaat uit 3 studie jaren van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studieomvang van een professioneel gerichte bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Formele studietijdmetingen zijn voor het nieuwe programma nog niet uitgevoerd. Bij de opleidingen kleuteronderwijs en lager onderwijs werd een *pilot* uitgevoerd om de studietijd te meten via de methode van "schatting achteraf", maar de eerste resultaten waren nog niet bevredigend. Men werkt aan een verdere verfijning.

Sinds de start van het nieuwe programma wordt de studiebelasting bevraagd in de evaluatie van de opleidingsonderdelen en de programma-evaluatie. Deze bevragingen gebeuren systematisch na elk semester. De studiebelasting maakt ook onderdeel uit van de focusgesprekken die sinds het academiejaar 2008-2009 op het einde van elk semester plaatsvinden. In de gesprekken met studenten en lectoren werden diverse voorbeelden aangehaald die aantoonde dat aanpassingen in het programma gebaseerd zijn op de gegevens uit deze bevragingen.

Om de studeerbaarheid te bevorderen stelt de opleiding instrumenten ter beschikking zoals een studiewijzer en takenlijsten. Uit de gesprekken met de studenten werden geen problemen gesignaleerd.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt aan om de studietijdmetingen vanaf nu cyclisch in te voeren.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de beleidsnota van het departement is het onderwijsconcept beschreven. Als bouwstenen zijn daarin terug te vinden:

- competentiegericht onderwijs;
- erkennen van de zelfsturende professionele entiteit en de taalvaardigheid als twee belangrijke individuele *tools* voor goed leraarschap;
- sociaal-constructivistische en cognitieve visie op leerprocessen waarbij theorie onmiddellijk getraind wordt in praktijksessies en ondersteund worden door reflectie;
- leerlinggericht;
- eigentijdse IT-ondersteunde leeromgeving.

In het ZER is heel weinig concrete informatie terug te vinden met betrekking tot dit punt. De uitgewerkte tekst was zeer onvolledig.

Op basis van de gesprekken en de beschikbaar gestelde materialen kan de commissie concluderen dat het didactisch concept unaniem gedragen wordt door de betrokkenen van de opleiding en dat het zich vertaalt in de vormgeving van de vakken: aandacht voor de praktijkcomponent, systematische opbouw in de projecten (van gesloten tot zeer open), de inhoud en werkvormen uit de klassenpraktijk worden in de lessen toegepast. Er wordt een brede waaier aan werkvormen toegepast die enerzijds past bij het karakter van het hoger onderwijs (zie theoretische vakken) en anderzijds past bij de introductie op het lesgeven in het lager onderwijs. Het *teach-as-you-preach* principe wordt effectief gerealiseerd. De aan te leren werkvormen worden doeltreffend geïmplementeerd in de opleiding zelf, zoals bijvoorbeeld *peer tutoring* voor Frans, muzische vorming, remediale activiteiten. Het werkveld onderkent de feitelijke aandacht voor de grote waaier aan werkvormen en rekent ook op de stagestudenten om deze in de eigen school in te voeren.

Er is ruime aandacht voor het reflecteren op het eigen handelen. Nog interessanter zijn de garanties dat deze reflectievaardigheid ook aangeleerd wordt (toolkit in het aanloopcluster, *portfolio binnen het opleidingsonderdeel 'reflectie beginnende leerkracht', reflectie over de stage binnen de andere opleidingsonderdelen*). Het portfolio is in dat opzicht een interessant instrument, maar tot hiertoe wordt dat nog niet optimaal gebruikt. Uit de gesprekken blijkt dat aan de studenten het doel van het portfolio nog meer mag verduidelijkt worden. Het portfolio is nu nog te veel een losstaand instrument dat geïntroduceerd wordt in de aanloopcluster en geëvalueerd wordt aan het einde van de opleiding in het opleidingsonderdeel reflectie beginnende leerkracht. De opleidingsverantwoordelijken zijn zich bewust van de lacunes en hebben al actie genomen om het portfolio doorheen de opleiding te gebruiken.

De leerstof wordt ontleend aan de beroepspraktijk; er is een actuele invulling van de leerinhouden in relatie tot de eindtermen. De gebruikte readers en handboeken zijn actueel, up-to-date en worden door de studenten als bron gewaardeerd en gebruikt. Men kan in de leermaterialen vaststellen dat er een internationale dimensie aanwezig is; hoewel die nog verder kan en moet uitgewerkt worden (Internationalisering *at home*). De ECTS-fiches van de opleidingsonderdelen bevatten informatie over start- en eindcompetenties, doelstellingen, inhoud, werkvormen en evaluatievormen, maar in de aangeleverde fiches was deze informatie door een technische fout niet voor elk opleidingsonderdeel terug te vinden. De informatie is wel zichtbaar in de studiegids op de website.

Het mediagebruik is op orde, maar het ICT- gebruik is nog niet systematisch geïmplementeerd. *Blackboard* wordt gebruikt, maar vooral als basis-structureringsmiddel voor verspreiden van *powerpoint*presentaties en nieuws. Het

ICT-gebruik is nog geen afbeelding van het geïntegreerd ICT-gebruik zoals dat wel toegepast wordt in de lagere school.

Er is veel aandacht voor de huisstijl van leermaterialen, ECTS-fiches en rapporten. Dit leidt tot verzorgde rapporten en readers die door hun eenvormigheid sneller toegankelijk en herkenbaar zijn.

De commissie waardeert ten eerste dat het niet meer individuele lectoren zijn die zich als eigenaar opwerpen van een opleidingsonderdeel. Vrijwel altijd gaat het om teams die met een opleidingsonderdeel aan de slag gaan en dit implementeren. Dit uit zich in de studiewijzer waarin de krijtlijnen van het opleidingsonderdeel worden uiteengezet.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om het portfolio gedurende de ganse opleiding in te zetten.

De commissie vraagt meer aandacht om het ICT-gebruik meer af te stemmen op het geïntegreerd gebruik ervan in de lagere school.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Competentiegericht onderwijs veronderstelt een aangepast toetsbeleid. Zoals de opleiding zelf stelt moet men overstappen van een testcultuur naar een *assessment*cultuur. Uit het ZER en uit de gesprekken blijkt dat er effectief een toetsbeleid aanwezig is. Men staat kritisch tegenover de gevolgde aanpakken zoals ook blijkt uit de vraag naar de verdere uitwerking van de toetsing van de competenties en de behoefte aan een operationeel indicatorenstelsel.

De opleiding focust op het ontwikkelingstraject van de individuele student; de basiscompetenties vormen het uitgangspunt van de evaluatie. Er wordt een brede waaier aan toetsvormen (examen, permanente evaluatie ...) gehanteerd. Nieuwe toetsvormen gebaseerd op zelf- en *peer assessment* krijgen expliciet aandacht.

Een belangrijk deel van de aanvangstoetsing heeft een *screenings* karakter dat op die manier helpt de beheersing van een brede waaier aan startcompetenties af te toetsen. Op het einde van de eerste trajectschijf werden tijdens het academiejaar 2009-2010 studenten die tijdens de semesterexamens minder dan 50% van de opgenomen studiepunten behaalden, uitgenodigd voor een oriëntatiegesprek. Vanaf het academiejaar 2010-2011 krijgt de student hiernaast nog een bindend studieadvies op het einde van elke examenperiode. De commissie vraagt of deze informatie nog verder in de opleiding kan gebruikt worden. Interessant is dat er nu een opvolging zal gebeuren in het tweede jaar.

Het lerarenportfolio is een goed instrument voor de student om zicht te houden op zijn eigen leerproces. Het portfolio start in de aanvangscluster. Op basis van de aanvangstoetsen en de *screenings* maakt de student een analyse van zijn beginsituatie en stelt een actieplan op om de competenties als beginnende leerkracht te kunnen realiseren. Doorheen de opleiding werkt de student aan de ontwikkeling van de competenties. De beoordeling

van het portfolio gebeurt op het einde van de opleiding in het opleidingsonderdeel reflectie beginnende leerkracht. Uit de gesprekken met de studenten is gebleken dat de begeleiding bij de invoering van het elektronisch portfolio aandacht zal vragen omdat studenten nog twijfels uiten over het nut, de zinvolheid, timing, verwachtingen ... De commissie raadt aan om expliciet een onderzoek op te zetten (IKZ) rond de invoering en werking van het L-portfolio.

Aangezien de begeleidende beroepspraktijk de ruggengraat vormt van de opleiding, heeft de stagementor een belangrijke rol in de beoordeling. Stagementoren worden uitvoerig geïnformeerd over de opzet en het concept. Het eenvormige evaluatieformulier (gebaseerd op de competenties) helpt om iedereen in hetzelfde denkspoor te houden. De toetsing gebeurt in intens overleg tussen de verschillende betrokkenen wat helpt om een beeld te vormen van de prestaties en een inschatting te krijgen van het niveau van de student. De aanpak via een consensusverslag wordt gewaardeerd.

Het nieuwe concept van het eindwerk vindt de commissie positief. Het is nu een project in samenwerking met het werkveld en omvat een theoretisch en een praktijkgericht deel en dient effectief uitgevoerd te worden. Het eindwerk zal beoordeeld worden in samenwerking met het werkveld en zal door het geïntegreerde karakter van een hoger niveau zijn. De opleiding denkt nog na hoe de beoordeling – en dan meer bepaald beheersingsniveau 4 – verder zal geoperationaliseerd worden.

In de ECTS-fiches wordt de toetsingsaanpak helder beschreven. De evaluatie wordt toegelicht bij de start van het academiejaar. De criteria en de puntenverdeling staan ook vermeld op de opdrachten. Hierdoor is de informatie over de toetsing transparant. Studenten die de commissie gesproken heeft hebben hieromtrent geen opmerkingen. Integendeel, ze begrijpen dat er geen scores meer gegeven worden en dat de feedback in functie staat van hun verder groeipatroon. De aanpak via kleurcodes in plaats van met punten wordt door de meerderheid van de studenten begrepen en gewaardeerd. Hierin verschillen wel de studenten van de campus Lier en Antwerpen.

De studenten getuigden verder dat ze steeds feedback kunnen vragen en de examenkopij kunnen inkijken. Via de focusgesprekken kunnen ze de toetsing evalueren.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie onderschrijft de intentie van de opleiding om te evolueren naar een *assessment*cultuur.

De commissie adviseert om het nut en de plaats van het portfolio te expliciteren, zowel naar de studenten als in de opleiding. De commissie vraagt ook om een onderzoek op te zetten rond invoering en werking van het portfolio.

De commissie vraagt om het beheersingsniveau 4 bij de toetsing van eindwerken verder te operationaliseren.

Facet 2.8 Masterproef

Dit facet is niet van toepassing voor een professionele bachelor.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bacheloropleiding.

De toelatingsvoorwaarden sluiten aan bij de huidige instroom van de studenten.

De opleiding is zich zeer bewust van het aparte profiel van de instromende studenten mede dank zij het PWO-project "Omgaan met diversiteit en gelijke kansen: strategieën voor de professionele bacheloropleiding". Het grote percentage aan BSO-studenten stelt de opleiding voor uitdagingen. Vooral foutieve verwachtingen bij de instromende studenten blijken problemen op te leveren.

Om deze studenten te ondersteunen werd een aangepast studieprogramma ontwikkeld in samenwerking met een centrum voor volwassenenonderwijs (het Hefboomtraject), waarbij de studiepunten over meer dan drie jaren werden gespreid. Dit was echter geen succesverhaal. In de praktijk wilden weinig studenten kiezen voor een studietraject van minder dan 60 studiepunten (en de facto voor een langere studieduur). Het project werd daarom stopgezet en de opleiding richt zich meer op de ondersteuning van de student tijdens zijn studietraject. De commissie vraagt zich af of niet meer werk moet gemaakt worden van de implementatie van zo'n deeltijds studietraject.

Met de aanloopcluster probeert men de student inzicht te geven waar hij staat ten opzichte van de startcompetenties. Men hanteert een uitgebreide *toolkit* die *screeningsinstrumenten* bevat die afgenomen worden bij de start van de opleiding (inloopweek). Het krachtig en systematisch gebruik maken van de resultaten van deze toetsen kan de afstemming tussen niveau van de student en de opleiding versterken. Het is afwachten wat de opbrengst zal zijn van een "bindend" studieadvies dat gebaseerd zal zijn op de toetsresultaten van het eerste semester.

Sinds het vorige academiejaar worden brugfiguren en een zorgcoördinator ingezet om de toegang tot de opleiding bij kwetsbare groepen zoals studenten met vooropleiding BSO, allochtonen, lagere SES, studenten met een taalachterstand, ... te bevorderen. De commissie vraagt of de proactiviteit bij het afstemmen van studenten op het niveau van de opleiding niet kan versterkt worden.

Er is een EVC- en een EVK-procedure uitgewerkt en geïmplementeerd.

Flexibele trajecten zijn mogelijk met respect tot de volgtijdelijkheid. Sinds dit academiejaar kunnen deze studenten terecht bij een studietrajectbegeleider.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie suggereert om te onderzoeken of de proactiviteit bij het afstemmen van studenten op het niveau van de opleiding niet kan versterkt worden.

De commissie is van mening dat er meer werk moet gemaakt worden van een implementatie van een deeltijds traject.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	goed
facet 2.2, eisen academische gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	goed
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	Niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft een lectorenkorps gesproken dat een grote betrokkenheid heeft bij de opleiding en de studenten. De inzet van personeelsleden en de lage drempel tussen lectoren en studenten noemden de studenten als sterke punten van de opleiding.

De afgelopen jaren heeft er een aantal wijzigingen plaatsgevonden in de leiding van het departement, maar dat heeft de lectoren niet belet om als (h)echt team te werken aan de curriculumvernieuwing.

De commissie stelt vast dat nieuwe “spelers” in het beleid van het departement, en de dagelijkse leiding van de opleiding de implementatie van het nieuwe curriculum ondersteunen.

Het departement heeft gekozen voor de ontwikkeling van ondersteunende cellen (kwaliteitszorg, internationalisering, onderwijsontwikkeling, zorg,...) die ingezet worden volgens de noden van de lerarenopleidingen. Er is recent een trajectbegeleider aangesteld voor de eigen opleiding.

De beschikbare curricula vitae geven aan dat heel wat lectoren een masterdiploma hebben in diverse disciplines. De noodzakelijke expertise is aanwezig voor wat betreft de vakinhoudelijke, didactische en organisatorische aspecten van de opleiding.

Op hogeschoolniveau zijn er procedures uitgewerkt voor werving, selectie, benoeming en bevordering. De opleiding wordt betrokken bij de aanwerving van nieuwe personeelsleden voor de opleiding.

De eigen professionalisering van het personeel kon tot nog toe niet systematisch uitgebouwd worden door de hoge prioriteit van de uitwerking van het nieuwe curriculum. Een behoeftebevraging bracht helder in beeld waar de lectoren nood aan hebben. Opvallend is dat nu niet sprake is van individuele vragen naar professionalisering, maar dat het gehele lectorencorps tijdens de gesprekken vroeg naar professionalisering ten aanzien van de beoordeling van competenties.

Deze observaties suggereren dat de ingrediënten aanwezig zijn voor het ontwikkelen van een professionaliseringsbeleid.

De commissie vindt verder dat er in de context van de associatie betere *win-win* samenwerkingsverbanden kunnen opgezet worden. Dit kan zijn voordeel hebben voor een rationele aanpak van professionalisering, het onderzoeksmatig onderbouwen en begeleiden van de eigen innovatie.

Er zijn procedures voor tweejaarlijkse functioneringsgesprekken, maar door de wisselingen in de leiding van het departement werden er - uitgezonderd voor nieuwe personeelsleden - tot voor kort geen functioneringsgesprekken gevoerd. De sturing van bovenaf was beperkt, maar de lectoren kunnen binnen elk team een beroep doen op de collega's. Functioneringsgesprekken en vervolgens het van daaruit doelgericht werken aan de eigen ontwikkeling door de lectoren moet nog uitgebouwd worden. Positief is dat de opleiding denkt lectorenportfolio's te gebruiken.

Er is een uitgebreide ploeg administratief en technisch personeel aanwezig dat op een zichtbare manier de opleiding ondersteunt. De inzet en de betrokkenheid van het ATP wordt erg gewaardeerd door de studenten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleiding om een professionaliseringsbeleid uit te werken in functie van de consolidatie en verdere verfijning van het curriculum.

De commissie vraagt om de functioneringsgesprekken terug op te starten en te gebruiken voor de verdere professionalisering van de lectoren.

De commissie meent dat het relatienetwerk in de associatie beter kan benut worden.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De meeste lectoren hebben een zuivere onderwijsloopbaan uitgebouwd en kunnen zich hierbij beroepen op een rijke ervaring. Een interessante denkpiste is het terugkeren van lectoren naar de klassenpraktijk van de lagere school. Lectoren geven expliciet aan dat ze dit graag zouden gerealiseerd zien. Opvallend is dat het werkveld bereid is hen te ontvangen en ook zelf een inbreng in de opleiding ziet zitten. Het matchen van vraag en aanbod is in deze aan de orde. Samenwerkingsovereenkomsten kunnen structurele afspraken hierover borgen.

De voornaamste verbinding met de praktijk wordt gelegd via de begeleide beroepspraktijk. Feedback van de mentoren en een jaarlijkse mentorenavond zorgen ervoor dat de vinger aan de pols kan worden gehouden. Zoals al eerder vermeld zijn lectoren aanwezig in de scholen tijdens de stageperiodes. De partnerscholen waarderen deze aanwezigheid en occasionele hulp. Het nieuwe concept van het eindwerk met een onderzoeksvraag vanuit de praktijk zal de band met het werkveld nauwer aanhalen.

Een aantal lectoren is door hun taakstelling betrokken bij vakspecifieke werkgroepen, leerplancommissies en vakverenigingen, waardoor zij in contact blijven met de beroepspraktijk en op de hoogte blijven van de ontwikkelingen in het veld.

Naast partnerscholen, bestaat het netwerk rond de opleiding ook uit andere organisaties die rond onderwijs betrokken materies werken (musea, bibliotheken).

De internationalisering van de lectoren krijgt aandacht. Een groeiend aantal lectoren participeert in Erasmus en Comenius projecten en in Internationale Weken. Een beleid hier rond zou de opleiding nog versterken.

Onderzoek is nog geen traditie in de lerarenopleiding. Door het werken aan het nieuwe curriculum bleef er weinig tijd over voor onderzoek. Nochtans zijn er enkele mooie initiatieven, zoals de het PWO-project Nederlandse

Ontdekkastelen in Vlaanderen - techniek ervaren, leren en linken met technische toepassingen en bedrijfsbezoeken. In het nieuwe curriculum zijn er voldoende elementen waarop onderzoek kan geënt worden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om meer praktijklectoren, die zelf in de praktijk van het lager onderwijs staan, aan te trekken.

De commissie vraagt om een internationaliseringsbeleid voor de lectorenmobiliteit op te zetten.

De commissie vraagt meer aandacht te besteden aan eigen onderzoek door de lectoren.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding beschikt over 26 lectoren wat overeenkomt met 11,65 VTE. Er is een goede opbouw in de leeftijdsstructuur van het beschikbare team. De inzet van (internationale) gastlectoren is beperkt.

De taakbelasting van de lectoren werd in het verleden heel laat (net voor de start van het academiejaar) berekend. Het beleid wil dit veranderen en de taakbelasting voor 80% al bekend maken voor de zomer. Dat geeft de lectoren meer zekerheid en meer voorbereidingstijd.

Werken aan een curriculumhervorming is inspannend en vergt tijd. De werkdruk is dan ook hoog, temeer omdat de verhouding tussen het aantal lectoren en het studentenaantal (28,1/1) ronduit ongunstig is en gedurende de laatste jaren nog verslechterd is. Dit is een aandachtspunt dat absoluut niet vergeten mag worden. Alle partijen - lectoren, studenten en partnerscholen – signaleren het urgente karakter van dit probleem. De inzet, het enthousiasme, de werkkraft van het personeel staat in een wanverhouding tot de omkadering. De commissie vraagt dringend actie en suggereert om dit als urgent agendapunt naar voren te schuiven op hogeschoolniveau bij een discussie over het allocatiemodel. In deze kan geen tijd meer verloren worden. Grenzen blijken reeds ver overschreden te zijn.

Aanbevelingen ter verbetering:

Gezien de hoge student-lectorratio vraagt de commissie dringend meer ondersteuning van de lectoren.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	goed
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	onvoldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. De commissie is van mening dat de opleiding niet voldoende personeel heeft, maar door de inzet en gedrevenheid van het personeel komt de kwaliteit van de opleiding niet in gedrang. Deze situatie tast echter de draagkracht van het personeel aan en vraagt daarom een actie op korte termijn. Uit de gesprekken met de leiding is gebleken dat zij zich bewust zijn van het probleem en de wil hebben dit op korte termijn te verhelpen. De commissie was ook aangenaam getroffen door de positieve sfeer in de opleiding: hartelijke en open stafleden en zeer enthousiaste studenten. De commissie benadrukt dit omdat er een zeer zware werklast op de schouders van het personeel rust. Het feit dat studenten, het werkveld en afgestudeerden toch overtuigend positief spreken over de opleiding geeft aan dat het personeel “keihard” werkt en meer dan 100% voor deze opleiding gaat. Daarom maakt de commissie een positieve afweging voor dit onderwerp.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding is nog steeds gehuisvest in gedateerde gebouwen. Met de beschikbare middelen werd in het verleden heel wat gerealiseerd, onder meer het inrichten van nieuwe auditoria. Met een nieuwe campus in het vooruitzicht tegen het einde van dit decennium werden belangrijke renovatieplannen opgeborgen. De voorziene verhuizing naar de nieuwe Campus Noord in 2008-2009 is ernstig vertraagd. Het is dus duidelijk dat de “investeringsstop” de oude gebouwen niet ten goede is gekomen. Ongetwijfeld dringt een aantal verbeteringen zich hier op, maar er wordt prioritair geïnvesteerd in materiaal dat mee verhuisd kan worden. De commissie heeft begrip voor de situatie, maar meent dat de beschikbare ruimtes een invloed hebben op de variatiebreedte aan onderwijsvormen die men kan implementeren. Maar alle basisvoorzieningen zijn beschikbaar op beide campuslocaties. Een pluim voor de onderhoudsploeg die dit omvangrijke patrimonium toch netjes onderhoudt.

De bibliotheek bedient de verschillende opleidingen van het departement. De bibliotheek beschikt over een budget van plusminus 95.000 euro, verdeeld over campus 't Zuid en Lier. Dat budget is voldoende om de collectievorming actueel te houden. De mediatheek is eerder aan de krappe kant. De collectievorming is wel zeer actueel; men volgt de ontwikkelingen in het lager onderwijs op de voet (zie nieuwe materialen wiskunde, muzische vorming).

De beide campussen beschikken over een lectorenkamer waar elke lector een postvakje en een persoonlijk kastje heeft. Er staan pc's aangesloten op het administratief netwerk en het internet. De werkruimtes voor de lectoren worden heringericht.

De ICT-voorzieningen weerspiegelen de mate waarin ICT geïntegreerd is in het curriculum. Er zijn verschillende open werkruimtes, met toegang tot computers en het Internet. Er is *wireless* toegang in de open werkruimtes. Blackboard wordt vooral als communicatiemiddel gebruikt. Er zijn initiatieven om *Blackboard* in het onderwijs te integreren, maar de technische problemen verhinderen een intensiever gebruik. Deze problemen zouden dit academiejaar moeten opgelost zijn.

Leermaterialen tijdig beschikbaar stellen, vraagt aandacht; vooral voor campus Lier.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om in afwachting van de nieuwe campus toch de nodige investeringen te doen om de infrastructuur geschikt te houden voor onderwijs.

De commissie vraagt aandacht voor het tijdig ter beschikking stellen van leermaterialen in de campus Lier.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het ZER wordt een begeleidingssystematiek beschreven op instellingsniveau. Dit vertelde weinig over de feitelijke aanpak in deze opleiding. De commissie waardeert de uitgebreide inspanningen om de informatiedoorstroming en de begeleiding van de studenten op zeer verschillende manieren uit te werken. De uitgewerkte “zorgkaart” toont aan hoe verschillende actoren een specifieke verantwoordelijkheid krijgen bij het begeleiden van studenten. Dat daarbij naast professionele begeleiders ook de lectoren een centrale rol spelen, wordt unaniem door de studenten en alumni gewaardeerd. Lectoren zijn beschikbaar, bereikbaar (via gsm), nemen tijd (ondanks de werkdruk) om te helpen waar nodig.

“The OW-team” – waarbij studenten andere studenten van het eerste jaar met woord en daad bijstaan - is een origineel initiatief dat aantoont hoe studenten in deze opleiding zeer betrokken zijn met elkaar en een aantal professionele vaardigheden ook op hun eigen medestudenten betrekken. Dit initiatief dat door de studenten zelf is opgezet verdient navolging en waardering. Het verlaagt de drempel tot de opleiding en verlaagt de drempel tussen studenten en de lectoren.

Een tweede sterk gewaardeerd initiatief, is de rol die de brugfiguur speelt in het bevorderen van de toegang tot de opleiding bij kwetsbare groepen zoals vooropleiding BSO, allochtonen, lagere SES, studenten met een taalachterstand, ... De toevoeging van de functies “brugfiguur” en “zorgcoördinatie” hebben een duidelijk meerwaarde: het aantal studenten dat bereikt wordt stijgt aanzienlijk. De studenten ervaren de brugfiguren als erg positief. Met name BSO-studenten gaven aan dat ze onmiddellijk, na de *screening*, contact hadden met de studiebegeleiding en door deze mensen uitstekend opgevolgd werden.

In de context van de studiebegeleiding herhalen we de plaats van de *toolkit* en de bijhorende *screeningsinstrumenten*.

Voor psychosociale problemen kan de student terecht bij SOVOHA. Problemen in verband met studiemethodes, planning, leerstijlbegeleiding worden opgevangen door de departementale studiebegeleiding in individuele of groepsbegeleidingssessies. In de examenperiodes kan de student terecht bij de departementale ombudspersoon.

Men kent de factoren die de studievoortgang belemmeren die vooral een uitvloeisel zijn van de instroomkenmerken. Het rendement van de studiebegeleiding wordt nu nog niet opgevolgd. Men denkt wel aan een vervolg op het PWO-project “Omgaan met diversiteit en gelijke kansen: strategieën voor de professionele bacheloropleiding” om de invloed van de begeleiding te onderzoeken. De commissie onderschrijft het belang om de efficiëntie en de effectiviteit van de zorg te bepalen.

De kwaliteit en bruikbaarheid van de verschillende begeleidingsvormen worden besproken in de focusgesprekken, maar in die gesprekken zijn niet altijd studenten aanwezig die een beroep hebben gedaan op begeleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie onderschrijft het belang om de efficiëntie en de effectiviteit van de zorg op te volgen.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:

voldoende

facet 4.2, studiebegeleiding:

goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er is een kwaliteitszorgsysteem dat op hogeschoolniveau is ingesteld. Minder duidelijk was de implementatie van de IKZ aanpak in de opleiding.

Het departement heeft in het verleden de in het kwaliteitshandboek opgenomen bevragingen uitgevoerd via Evasys:

- opleidingsonderdelen op het einde van elk semester;
- programma-evaluatie op het einde van semester 2 van de derde trajectschijf;
- bevraging naar de evaluatie.

De respons was voor sommige opleidingsonderdelen echter laag en vooral de inhoudelijke verwerking van de gegevens bleef achterwege.

In de context van de curriculumhervorming was en is er een zeer grote nood aan informatie om de implementatie en consolidatie van het nieuwe curriculum goed te kunnen begeleiden. Ondanks het probleem van discontinuïteit in de departementale leiding heeft de opleiding haar verantwoordelijkheid genomen. Veel metingen blijken nu pas opgestart te zijn. Er is overigens een zeer grote nood aan metingen om de implementatie en consolidatie van het nieuwe curriculum goed te kunnen begeleiden. Door het voeren van de focusgesprekken met de studenten - aanvankelijk na het tweede semester en vanaf dit academiejaar structureel ingebouwd na elk semester - krijgt de opleiding direct feedback over het programma.

Gezien de centrale plaats van het werkplekleren en de rol die de mentoren hierin spelen, worden ook diverse vormen van bevraging ingelast om het werkveld bij het herwerken van het curriculum te betrekken. Naast de resonantieraad werd in het voorjaar van 2010 een webenquête afgenomen bij het werkveld en de alumni. Er gaat ook aandacht naar de alumniwerking,

De commissie stelt vast dat tot nog toe het vooral de lectoren zijn geweest die via hun intense contacten met de studenten en het werkveld, informatie hebben verzameld die effectief heeft geleid tot continue bijsturing van het curriculum.

Een systematisch ingevoerd IKZ-systeem kan helpen de “lector als sensor” te ondersteunen en te versterken. Ook kan een dergelijk IKZ de systematische betrokkenheid garanderen van studenten en het werkveld.

Winst kan ook bekomen worden door synergie te creëren in de IKZ van de verschillende opleidingen in het departement (instrumentontwikkeling, inplanning, opvolging). Recent is een nieuw departementaal IKZ-medewerkster aangesteld die hiermee onmiddellijk aan de slag ging.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie moedigt de opleiding aan om de ingeslagen weg verder te zetten, met onder meer aandacht voor het systematisch verzamelen en interpreteren van data.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Ondanks het ontbreken van een volledig uitgekristalliseerd IKZ op opleidingsniveau, is de opleiding er wel in geslaagd om op een aanwijsbare manier verbetertrajecten aan te pakken. Deze zijn adequaat beschreven in het ZER.

De commissie kon zelf recent verzamelde gegevens bekijken (april 2010) waarin reflectie op het “oude” curriculum aan bod kwamen. Het nieuwe curriculum toont aan hoe hiermee op een onderbouwde manier is rekening gehouden.

Uit gesprekken met afgestudeerden en het werkveld blijkt overduidelijk dat het hier om een opleiding “nieuwe stijl” gaat en dat veel anomalieën uit het verleden zijn weggewerkt.

Overtuigend is het feit dat beschikbare evaluatiegegevens (studenten, alumni) – gebaseerd op het oude programma – zeer kernachtig de ingrediënten bevatten die opgepikt zijn om de nieuwe opleiding vorm te geven.

Positief is de samenwerking tussen de lerarenopleidingen om opleidingsoverschrijdende problemen ook als zodanig aan te pakken. De departementale leiding bevestigt dat het leren van elkaar echter nog meer een cultuur moet worden. Bepaalde knelpunten komen ook voor bij de andere lerarenopleidingen en/of bij de andere opleidingen van het departement waardoor een meer centrale aanpak aangewezen is. Daardoor kunnen de middelen ook efficiënter ingezet worden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om synergie op het niveau van het studiegebied en/of departement te stimuleren.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De betrokkenheid van de studenten via de focusgroepen is een sterk punt. De studenten die de commissie gesproken heeft, bevestigden dat er naar hen geluisterd wordt en dat de opleiding wel degelijk de gesignaleerde knelpunten aanpakt.

De betrokkenheid van het personeel bleek ook duidelijk uit de gesprekken. Er is veel overleg in de teamvergaderingen over de feedback van de focusgesprekken en uit de informele contacten met de studenten.

Tot nog toe zat er weinig systematiek in het betrekken van het werkveld bij de kwaliteitszorg. Men steunde sterk op de continue inbreng van de lectoren in informele en formele overlegmomenten. Die betrokkenheid zou meer structureel ingebed moeten worden via bijvoorbeeld resonantieraden, te meer omdat het werkveld de ruggengraat is van de opleiding.

Een alumniwerking is er nog niet opgebouwd. De commissie is wat verwonderd dat de vroegere sterke alumniwerking van de campus Lier niet meer vermeld wordt. Een en ander blijkt wel aangewakkerd te worden vanuit het beleid. Men wil die ophangen aan terugkomdagen die in het vorig academiejaar met succes werden georganiseerd. Men wil ook de resonantieraden uitbreiden waar naast vertegenwoordigers van het werkveld ook alumni worden uitgenodigd.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om het werkveld en de alumni structureel te betrekken in de kwaliteitszorg van de opleiding.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	goed
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding beschikt nog niet over de gegevens van het gerealiseerde niveau omdat de eerste afgestudeerden van het nieuwe curriculum pas in juni van dit academiejaar zullen afstuderen. De indicaties uit de ter beschikking gestelde documenten van studenten en de contacten met de studenten en het werkveld geven vertrouwen dat de opleiding haar doelstellingen zal realiseren. De afgestudeerden reflecteren wel nog op het oude curriculum. Zij geven kritische opmerkingen, maar die blijken in het nieuwe curriculum ondervangen te zijn.

Toch vragen de afgestudeerden – conform de vaststellingen van de derdejaarsstudenten – dat de aandacht voor managementvaardigheden op het mesoniveau nog wat versterkt mag worden.

Het enthousiaste – en overigens ruim aanwezige - werkveld bevestigt dat de eerste resultaten van het nieuwe curriculum duidelijk observeerbaar zijn in het functioneren van de studenten op de werkplek. De gesprekken van de commissie met derdejaarsstudenten onderschrijven de bevindingen van het werkveld.

De eindwerken – oude stijl – die de commissie gelezen heeft, waren van een redelijk niveau. De commissie merkt wel op dat de scores wat geflatteerd zijn. Wat betreft de eindwerken nieuwe stijl is het belangrijk te vermelden dat die nu een wezenlijk onderdeel zijn geworden van de opleiding. Op een mooie manier zullen kunnen aantonen wat het beheersingsniveau van de beginnende leraar “nieuwe stijl” zal zijn.

De beschikbaar gestelde toetsen waren adequaat wat betreft inhoud en niveau. De evaluatie garandeert dat men evolueert naar een hoger niveau.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de realisatie van het niveau op te volgen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45 en de 50 procent liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De opleiding werkt niet met slaagcijfers, maar stelt zich tot doel om 50% van de eerstejaarsstudenten te doen slagen. Vertaald in termen van de flexibilisering streeft de opleiding ernaar dat 60% van de eerstejaarsstudenten minstens 75% van de opgenomen *credits* behalen, in de tweede trajectschijf 80% en in de derde trajectschijf 100%. Men legt realistische slaagcijfers voor. De gemiddelde studieduur bedraagt 3,5 jaar. Wel ontbreekt een heldere analyse van deze slaagcijfers, waarin bijvoorbeeld rekening gehouden wordt met de specificiteit van de instroom, hoe de slaagcijfers zich verhouden tot de Vlaamse context, de relatie met de aanloopmodule en met de begeleidingsinspanningen. *Benchmarking* blijft voorlopig achterwege.

Men wil het niveau van de opleiding bewaken en geen toegevingen doen aan de kwaliteit.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om het onderwijsrendement kritisch op te volgen op basis van streefcijfers.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie wil de opleiding bedanken voor de zeer degelijke voorbereiding van deze visitatie. Er werd een grondig uitgewerkt zelfevaluatie-rapport gepresenteerd, dat uitvoerig werd gedocumenteerd met verplichte en bijkomende bijlagen. Het rapport gaf duidelijk aan dat de opleiding niet stil heeft gezeten na de vorige visitatie. De informatie was niet altijd bij de juiste facetten van het visitatiekader vermeld, er was ook vrij veel herhaling in de tekst. Het bezoek vulde op een adequate manier de informatie aan die beschikbaar was in het ZER. Op een alerte manier en soms proactief stelde men ons extra informatie, documentatie ter beschikking. Een pluim voor het lectorenteam, het ondersteunend personeel, de beleidsverantwoordelijken en de verantwoordelijken voor de ontvangst van de visitatiecommissie.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

In haar reactie op het eerste terugmeldingsrapport geeft de opleiding aan de volgende acties of verbeteringen gepland of uitgevoerd te hebben:

- de resonantieraad werd vanaf het academiejaar 2009-2010 opgestart en vergadert jaarlijks; naast stage komen diverse aspecten aan bod;

De commissie heeft op basis hiervan geen aanpassing van de oordelen doorgevoerd.

Overzichtstabel van de oordelen

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	goed	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	goed	
Facet 2.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	goed	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	n.v.t.	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	goed	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	goed	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	onvoldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	goed	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

Artesis Artesis Hogeschool Antwerpen
bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs

Hoofdstuk 2 Hogeschool West-Vlaanderen

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Hogeschool West-Vlaanderen

De opleiding bachelor in het onderwijs wordt aangeboden door de Hogeschool West-Vlaanderen. De hogeschool biedt 22 bacheloropleidingen en 7 masteropleidingen aan, verspreid over campussen in Brugge en Kortrijk.

De hogeschool vormt samen met de Universiteit Gent, de Arteveldehogeschool en de Hogeschool Gent.

Binnen de hogeschool zijn drie departementen aanwezig: het departement academische opleidingen Kortrijk, het departement professionele bacheloropleidingen Kortrijk en het departement professionele bacheloropleidingen Brugge. De opleiding(en) bachelor in het onderwijs behoren tot dit laatste departement. De opleiding wordt aangeboden in de campus in de Sint-Jorisstraat te Brugge.

De lerarenopleidingen hebben door de jaren heen een hele evolutie doorgemaakt. Tot de jaren 70 was het 'de normaalschool voor onderwijzeressen' enkel gericht op een vrouwelijk publiek. In de jaren 1980 fuseerde de Rijksnormaalschool Brugge eerst met de Rijksnormaalschool van Blankenberge, later met de Rijksnormaalschool Kortrijk en daarna werden ook de technische leergangen uit de Rijselsestraat aan de campus toegevoegd.

De Rijksnormaalschool, ondertussen met de nieuwe naam HPI, ressorteerde tot 1989 onder de voogdij van de Vlaamse gemeenschap. In 1989 werd ze overgenomen door de Autonome Raad voor het Gemeenschapsonderwijs. In 1995, ten gevolge van het Hogescholendecreet, wordt het HPI een departement van de Hogeschool West-Vlaanderen en in 2004 behoort de opleiding kleuteronderwijs officieel tot het 'Departement Lerarenopleiding'. De opleiding 'Leraar lager onderwijs' is één van de drie basisopleidingen.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties zoals denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties zoals teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon vaststellen dat de doelstellingen van de lerarenopleiding gebaseerd zijn op de missie van de hogeschool. Hierin staat dat de instelling praktijkgericht en kwaliteitsvol onderwijs wil verstrekken dat nauw aansluit bij de beroepsmatige noden. Ze wil werk maken van de vorming van sociale vaardigheden en de vraag naar permanente en levenslange vorming beantwoorden. De hogeschool gelooft dat de internationale dimensie daarbij een duidelijke meerwaarde heeft. Centrale waarden in de missie van de hogeschool zijn: pluralisme, democratie, toegankelijkheid, verdraagzaamheid, respect voor andere meningen, samenwerking, solidariteit en creativiteit. Deze missie werd vertaald in een strategisch plan en operationele doelstellingen. Op niveau van het departement werd dit als volgt vertaald: "Het departement beoogt een polyvalente opleiding en een brede vorming door middel van actieve onderwijsmethoden ten einde de kennis op een realistische wijze over te dragen, een ingesteldheid van probleemoplossend denken aan te leren en de onderwerpen in een relativerende synthese samen te vatten. Door systematisch overleg met het beroepenveld evalueert en actualiseert het departement voortdurend haar studie-inhouden."

De opleidingsteams en opleidingscommissies hebben op basis hiervan een gezamenlijke visietekst voor de lerarenopleiding uitgewerkt. In deze visie stelt de opleiding dat de afstuderende leraar een passie heeft voor onderwijs. Hij ziet de ontwikkelingsresultaten van zijn leerlingen als een gedeelde verantwoordelijkheid van zichzelf en de lerende. Hij kan in een team samenwerken, kan en durft een steun te zijn voor zijn collega's bij de invoering van recente maatschappelijke en beleidsklemtonen. Hij is proactief en innovatief ingesteld, past zich zelfsturend en flexibel aan de verschillende contexten aan waarin hij zijn onderwijskundige opdracht uitvoert en zoekt spontaan interne en externe ondersteuning om zijn doelen te bereiken. Om dit te bereiken houdt de lerarenopleiding rekening met de maatschappelijke en beleidscontext waarin ze werkt en integreert ze deze op een proactieve manier in haar programma. Daarnaast vormt ze leraren die aandacht hebben voor zowel een groep als voor een individu en ziet ze de maatschappelijk aangereikte thema's als opdracht voor haar medewerkers. Daarnaast gaat ze actief op zoek naar andere maatschappelijke verankerde thema's die een bredere vorming en opleiding mogelijk maken en opent de opleiding zich naar de buitenwereld.

Betreffende methodologie heeft de opleiding er voor gekozen om te vertrekken vanuit de functionele rollen die een leraar in het werkveld vervult. De commissie staat positief ten opzichte van deze aanpak, maar is van mening dat een nauwere aansluiting met het werkveld en de praktijk nog mogelijk is. Elke rol is een eenheid waaraan

competenties en bijbehorende gedragsindicatoren gekoppeld kunnen worden. De beschrijvingen van deze rollen kwamen tot stand op basis van een grootschalige bevraging van diverse stakeholders in Vlaanderen. Deze rollen zijn: de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen, opvoeder, inhoudelijk expert, organisator, innovator/onderzoeker, partners van de ouders, lid van een schoolteam, partner van externen, lid van de onderwijsgemeenschap en cultuurparticipant. De kernopdracht van de leraar is volgens de lerarenopleiding van de Hogeschool West-Vlaanderen het begeleiden van leerprocessen en het opvoeden van leerlingen vanuit een inhoudelijke expertise. De integratie van deze domeinen leidt tot de rol van de leerkracht als innovator/onderzoeker. Het gehele leergebeuren wordt beïnvloedt door externe relaties met alle betrokkenen. De commissie is van mening dat er nog meer kennis uit het beroepenveld kan worden geïntegreerd in de opleiding.

De commissie kon tijdens het bezoek vaststellen dat de doelstellingen van de opleiding voldoet aan de vereisten van het structuurdecreet. De opleiding heeft per functionele rol de competenties vertaald naar operationele en beoordeelbare doelstellingen.

Binnen het meerjarenplan van de hogeschool werd de BAMAhervorming gekoppeld aan modularisering en competentiegericht onderwijs. Een competentie wordt door de opleiding als volgt omschreven: “een competentie is een observeerbare eigenschap onder de vorm van kennis, kunde en een gedragsvaardigheid die bijdraagt tot succesvol functioneren in een specifieke rol of functie”. Met andere woorden een competentie is de bekwaamheid om met integratie van kennis, houding en vaardigheden adequaat beroepsmatig te handelen in diverse (beroeps)situaties. Deze integratie is structureel ingebed door elke module op te bouwen uit een theoretische inputfase, een integratiefase en een evaluatiefase. De visie van de lerarenopleiding speelt hier expliciet op in. De gehanteerde leerinhouden en methodieken zijn gericht op basiscompetenties en een globale mensvisie door middel van integratieve opdrachten en samenwerking. De evaluatie is hierbij competentiegericht. De commissie is van mening dat de koppeling van de competentiematrix aan de opleidingsonderdelen een goed uitgangspunt is en dat de bijbehorende leerlijnen (van inleidend over uitdiepend naar gespecialiseerd) een belangrijke bijdrage leveren tot het aanschouwelijk maken van de doelstellingen.

Bij de hervorming van de opleiding heeft de opleiding rekening gehouden met internationale onderwijsrevoluties, waaronder ECTS, de Dublin descriptoren, learning outcomes en het Europees Kwalificatieraamwerk (EQF).

De commissie kon tijdens de gesprekken vaststellen dat de opleiding abiturienten informeert over de opleidingsdoelstellingen op diverse momenten: SID-in beurzen, infodagen, opendeurdagen en PR-evenementen. Daarnaast is deze informatie ook terug te vinden in de studiegids die men kan raadplegen op het elektronisch leerplatform van de website. Bij de aanvang van een nieuw opleidingsonderdeel licht de docent ook steeds de doelstellingen van het onderdeel toe. Alle leden van het onderwijzend team worden door de opleidingscoördinator op de hoogte gehouden van de relevante (wijzigingen van de) decretale wetgeving. Het werkveld wordt geïnformeerd door middel van een halfjaarlijkse vergadering van de opleidingscommissie met de ‘kerngroep directies Basisonderwijs’. Tijdens deze vergadering worden alle aspecten van de opleiding besproken met het werkveld. Daarnaast krijgen stagementoren een brochure waar alle eindcompetenties van de opleiding zijn in opgenomen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan de kennis uit het werkveld nog meer te integreren in de opleiding.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon tijdens het bezoek vaststellen dat het globale competentieprofiel van de opleiding tot stand kwam op basis van een grootschalige bevraging van het werkveld, wetgeving en visitaties. De opleidingscommissie, die bestaat uit experts vanuit directies, Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB), leerkrachten, de begeleidingsdienst en lectoren, is verantwoordelijk voor de vertaling van basiscompetenties in deelcompetenties, leerinhouden en opleidingsprogramma's.

De opleiding heeft binnen elk van de tien functionele gehelen de deelcompetenties voor een professionele bachelor in het onderwijs bepaald. Overkoepelend werden voor alle functionele gehelen ook volgende attitudes vastgelegd: beslissingsvermogen, relationele gerichtheid, kritische ingesteldheid, leergierigheid, organisatievermogen, zin voor samenwerking, verantwoordelijkheidszin en flexibiliteit.

Er bestaat een grote afstemming van de basiscompetenties tussen de diverse lerarenopleidingen van de hogeschool West-Vlaanderen. De functionele gehelen en de hoofdindeling van de competenties zijn het zelfde. Op een lager abstractieniveau zijn er echter duidelijke verschillen te merken. De verschillen tussen de opleidingen die betrekking hebben op de beroepsspecifieke competenties kunnen in grote thematische lijnen worden beschreven.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs richt zich uitdrukkelijk op leerlingen uit het lager onderwijs en is gericht op het leren naar vooraf bepaalde doelen vanuit kennis van de groep. De eindtermen worden bereikt door leerinterventies en onderwijzen. De leereenheden brengen binnen de verschillende leerdomeinen meer openheid voor bredere integratie teweeg. In het lager onderwijs bouwt men verder op de reeds afgelegde schoolweg en sluit men hierbij aan door leerobjecten ook los van de directe leefwereld te betrekken in het leergebeuren. Op het gebied van evaluatie worden leerprestaties op een objectieve manier beoordeeld. Betreffende veiligheid schenkt men extra aandacht aan het fysieke en mentale welzijn van de leerling. Qua maatschappelijke klemtonen en organisatie heeft men binnen de opleiding gekozen voor talen en ondernemingszin en een gestructureerd werkklimaat. Met betrekking tot de verstrekking van de zorg is de taak van de leraar lager onderwijs voornamelijk het begeleiden van leer- en ontwikkelingsprocessen. Als vervolgstudie legt de opleiding een nadruk op informatie over leervorderingen, studiekeuze, gedrag- en houdingsaspecten.

De commissie is van mening dat er al een vrij coherente samenhang is tussen de basiscompetenties, de competentiematrix en de verschillende modules, maar dat er nog kan gewerkt worden aan verdere concretisering en differentiëring.

De lerarenopleiding heeft zichzelf vergeleken met diverse buitenlandse lerarenopleidingen aan de hand van rapporten en studies, met specifieke aandacht voor problemen, aandachtspunten en actiepunten. Uit deze vergelijking is gebleken dat er aanzienlijke verschillen zijn tussen de diverse Vlaamse en Europese lerarenopleidingen. Zowel de historische context, de grote complexiteit van het beroep en de veranderende leerkrachtrollen dragen bij tot de moeilijkheidsgraad van benchmarking. Uiteindelijk heeft de hogeschool West-

Vlaanderen op basis van diverse (inter)nationale bronnen, onder welke het structuurdecreet en de gemeenschappelijke Europese competenties voor lerarenopleidingen, een duidelijke visie ontwikkeld. Daarnaast heeft de opleiding zichzelf vergeleken met andere Vlaamse lerarenopleidingen, 9 universitaire lerarenopleidingen uit even veel Europese landen en een Amerikaanse lerarenopleiding. Op basis van dit onderzoek kon de opleiding afleiden dat, hoewel er een groot verschil in aanpak is, veel lerarenopleidingen dezelfde competenties beogen en dat de keuzes van de lerarenopleidingen met betrekking tot de doelstellingen en het programma van de hogeschool West-Vlaanderen in hoge mate gelijk lopen met andere lerarenopleiding in binnen- en buitenland.

In Vlaanderen kwamen de basiscompetenties van de lerarenopleiding tot stand in dialoog met diverse stakeholders. Deze werden vastgelegd in het decreet betreffende de lerarenopleiding en de nascholing en het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de basiscompetenties van de leraren. De hogeschool heeft aan het opstellen van deze elementen een actieve bijdrage geleverd. Het brede werkveld en de opleidingscommissie hebben vervolgens de basiscompetenties verder vertaald in opleidingsdoelstellingen en een opleidingsprogramma. Binnen de lerarenopleiding bestaan er twee afstemmingsorganen. De opleidingscommissie bestaat uit leerkrachten, alumni, centra voor leerlingenbegeleiding, de begeleidingsdienst, directies en een studentenafvaardiging. Het directieoverleg bestaat uit CoDi's, directies en decretale mentoren. Daarnaast stemt de lerarenopleiding haar doelstellingen af op de Vlaamse Autonome Hogescholen (VAH) en de centrale begeleidingsdienst van het Gemeenschapsonderwijs. De commissie is van mening dat de banden met het beroepenveld en de internationale partners nog versterkt kunnen worden.

Bijkomende afstemmingen van de doelstellingen gebeuren op basis van overleg tijdens de internationale uitwisselingen, de vergaderingen met andere hogescholen, het ENW en door opzoekingswerk in online bronnen. Ondanks de afstemming op eisen gesteld door vakgenoten wil de opleiding haar autonomie behouden en eigen nadrukken leggen in de doelstellingen en het programma.

De doelstellingen van de opleiding worden via de website van de hogeschool en het elektronisch leerplatform bekend gemaakt aan studenten en docenten. In het cursusmateriaal van de diverse opleidingsonderdelen zijn ook de doelstellingen van het onderdeel terug te vinden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan de doelstellingen nog concreter te formuleren en nog beter af te stemmen op het werkveld en de internationale partners.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	voldoende
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon tijdens het visitatiebezoek vaststellen dat het programma van de opleiding de voorbije jaren grondig werd aangepast. Het nieuwe programma van de opleiding is opgedeeld in vensters die verspreid over de verschillende jaren van de opleiding aan bod komen. De vensters zijn: venster op het beroep, breder venster op het onderwijs, venster op taalverwerving, venster op de leerdomeinen, venster op zingeving, venster op de muzische mens, venster onderwijskundige uitdaging, venster op de onderwijspraktijk en venster op de eigen competenties. Deze vensters zijn opgedeeld in (keuze)partims. Elk semester bestaat uit de combinatie van drie tot zes verschillende vensters.

Alle informatie over de opleidingsonderdelen van de verschillende vensters kan men terugvinden in de studiefiches. Hierin staan zowel de begin- en eindcompetenties van de vensters als de deelcompetenties per partim geformuleerd, waarbij ook steeds het niveau van de competentie wordt aangegeven. In deze fiche zijn ook de inhoud, de werkvormen, het studiemateriaal en de manier van evalueren opgenomen. De commissie was aangenaam verrast door het werk dat de opleiding hiervan heeft gemaakt.

Voor elk venster en partim is er een vertaling gebeurd van de opleidingsdoelstellingen naar concrete doelstellingen. De opleiding beschikt over een competentiematrix die de relatie tussen deze beide niveaus inzichtelijk maakt. De commissie is van mening dat deze link een belangrijke stap vooruit is. Deze competentiematrix maakt een onderscheid tussen drie niveaus van competenties: inleidend, verdiepend of gespecialiseerd. Op basis van de Vlaamse Kwalificatiestructuur werden deze niveaus duidelijk bepaald. Per niveau zijn de verwachte kennis en vaardigheden, de begeleiding van de vaardigheden, de context en de integratie ervan benoemd en ook het verwachte probleemoplossend vermogen. De niveaubepaling van een module is omschreven in het onderwijs- en examenreglement. De commissie kon vaststellen dat niet alle deelcompetenties voldoen aan alle stappen, maar dat alle eindcompetenties het niveau van de professionele bachelor bereiken. Voor de competenties van alle rollen zijn duidelijke competentietrajecten uitgeschreven.

In het programma zijn diverse disciplineoverschrijdende, vakoverschrijdende en module (venster) overschrijdende elementen geïntegreerd via de didactische ateliers en stages. De opleiding werkt eveneens samen met andere opleidingen. Deze overschrijding wordt geïntroduceerd vanaf het eerste semester en neemt toe naarmate de opleiding vordert.

De commissie kon tijdens het bezoek vaststellen dat er aandacht is voor internationale elementen in het programma. Internationalisering is binnen de hogeschool duidelijk omschreven als prioriteit. Vanuit de beleidsverklaring worden een aantal operationele doelstellingen aangereikt aan de opleiding. De uitvoering hiervan wordt opgevolgd door de dienst internationalisering. Binnen de opleiding werd een vertaalslag gemaakt van het beleidsplan en de doelstellingen naar concrete acties. De commissie kon echter vaststellen dat de

huidige realisaties op dit vlak beperkt zijn. De opleiding plant een doorlichting van de partnerinstellingen waar men mee samenwerkt om internationale invloeden in het programma te integreren. Binnen het programma is zowel ruimte voorzien voor deelname aan langdurige als aan kortstondige buitenlandse trajecten. Op termijn plant de opleiding een internationaal semester. Naast deze elementen organiseert de opleiding ook diverse activiteiten in het kader van internationalisation@home en is men lid van het internationale project COMPASS (Comparing and assessing teacher's qualities). Internationale elementen worden tevens in de mate van het mogelijke opgenomen in opleidingsonderdelen via cursussen en opdrachten.

Inzake curriculumherziening zijn er door de algemene diensten van de Hogeschool West-Vlaanderen duidelijke procedures opgesteld. Op basis van de aanwezige documenten kon de commissie vaststellen dat het opleidingsteam verantwoordelijk is voor het uitwerken van een voorstel op basis van de resultaten van de diverse kwaliteitszorgprocessen. Het voorstel wordt besproken met de studenten, de opleidingscommissie, de kerngroep directies, het werkveld en de alumni. Na positief advies wordt het voorstel voor bekrachtiging doorgestuurd naar de bestuursorganen van de hogeschool. Bij curriculumvernieuwing besteedt de opleiding speciale aandacht aan de actualiteit van de doelstellingen van de opleiding, het evenwicht tussen en de integratie van theorie en praktijk, de leerlijnen, de optimale ontwikkeling van de verschillende rollen, de variatie aan werkvormen en de actuele maatschappelijke context.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan de visie en het beleid betreffende internationalisering verder uit te werken en deze ook operationeel te maken.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon vaststellen dat binnen het programma van de lerarenopleiding twee kennislijnen te onderscheiden zijn: een inhoudelijke en een didactische. In beide lijnen staat het omgaan met kleuters centraal en wordt de positie van de pedagoog benadrukt. De commissie kon tijdens het bezoek vaststellen dat de variatie aan didactische werkvormen die aan de studenten wordt aangeleerd niet helemaal aan hun verwachtingen voldeed.

Met betrekking tot kennisontwikkeling is er in het programma een evolutie merkbaar van basis(vak)kennis naar specialisatie en van segmentatie naar integratie. De startmodules focussen in eerste instantie op kennis van vakdomeinen. Daarna wordt de nadruk stilaan verlegd naar didactische kennis en aanpak. De opleiding is van mening dat een gedegen kennis en inzicht noodzakelijk is om didactiek op een competentiegerichte manier te kunnen onderwijzen. Er is tevens een overgang te merken van vakkennis binnen beperkte leerdomeinen naar een volledige integratie in projecten.

De commissie kon binnen het programma van de opleiding merken dat er een aantal parallel lopende vaardigheidstrajecten aanwezig zijn die doorheen de verschillende modules van een opleidingsjaar opgebouwd worden. Deze vaardigheden zijn: spreek- en schrijfvaardigheden, agogische vaardigheden, didactische vaardigheden en ICT-vaardigheden. Op dit vlak kon de commissie een duidelijke vooruitgang vaststellen ten opzichte van de vorige visitatie. Doorheen de opleiding is tevens een evolutie van de betrokkenheid te merken. Doorheen de jaren evolueert de betrokkenheid van ik-betrokkenheid over taakbetrokkenheid en leerlingbetrokkenheid naar contextbetrokkenheid.

De commissie kon vaststellen dat in het programma een aantal duidelijke elementen verwerkt zijn met betrekking tot werkveldervaring en dat er aandacht is voor de verdeling van het aantal studiepunten tussen theorie en praktijk. In het eerste jaar zijn beperkte praktijkopdrachten verwerkt die ondersteund worden door de mentoren en een stage in de tweede graad. In het tweede jaar kunnen de studenten kiezen voor een stage in de derde graad, de Katrol of het Scharnier of in graadsklassen. Nog steeds ondersteund door de mentoren geeft men in het tweede jaar ook uitgebreide praktijkopdrachten met het oog op het realiseren van gelijke onderwijskansen. In het derde jaar nemen de mentoren een meer superviserende rol op en krijgen de studenten zelfstandige praktijkopdrachten voorgeschoteld. Daarnaast zijn er ook diverse stages waaronder een alternatieve keuzestage. Daarnaast wordt er in individuele taken en in de bachelorproef ook de nadruk gelegd op de link met het werkveld. Over het algemeen streeft de opleiding in dit kader van sturing over begeleiding naar coaching.

De stages binnen de opleiding zijn een integratie van alle competenties die verwacht worden van de student. Voor elk stagemoment worden de verwachte competenties duidelijk omschreven op het evaluatieformulier. Ook op de studiefiches is deze informatie terug te vinden. Elke stage wordt vooraf gegaan door een receptieve stage waarbij gerichte observatie, beperkte participatie en kritische reflectie de belangrijkste elementen zijn. Op deze manier worden studenten vertrouwd met de beginsituatie. De inhoud van de stage wordt dan uitgebreider doorheen de opleidingsjaren. De stageplaats wordt momenteel door de opleiding geregeld voor de studenten, hoewel zij wel hun voorkeuren kunnen opgeven. De commissie kon uit de aanwezige documenten en de gesprekken afleiden dat er betreffende de opvolging en het niveau van de stages nog beterschap mogelijk is. Het totale gewicht van de stages in de opleiding bedraagt 52 studiepunten.

De bachelorproef van de opleiding is opgevat als een actie-onderzoek. De commissie vindt het positief dat het concept van de bachelorproef herwerkt is ten opzichte van de vorige visitatie en kon hier een duidelijke vooruitgang merken. De student kiest daarbij een probleem uit de reële praktijk als onderwerp. Op basis van de 'handleiding bij de bachelorproef' kan de student zijn project uitwerken. Elke student krijgt een promotor toegewezen als coach. De keuze van het probleem dient haalbaar en relevant te zijn. De student dient in het kader van de bachelorproef het probleem te analyseren aan de hand van een literatuurstudie en een praktijkonderzoek. Vanuit de eigen visie ontwikkelt hij dan een aanpak voor het probleem en werkt deze in de praktijk uit. De resultaten van de bachelorproef worden via posters en een mondelinge toelichting voorgesteld op het einde van het academiejaar. De bachelorproef heeft een gewicht van 9 studiepunten in de opleiding.

De aansluiting bij recente (internationale) ontwikkelingen in het vakgebied en de beroepspraktijk worden op diverse manieren gerealiseerd. De commissie staat positief ten opzichte van de inspanningen die de opleiding op dit gebied levert, maar merkte tijdens de gesprekken op dat de effectieve realisaties op dit ogenblik nog beperkt zijn. De modulaire structuur, het werken met ECTS-studiepunten en het talenbeleid zijn er op gericht internationale uitwisselingen zo goed mogelijk te faciliteren. Daarnaast heeft men in de opleiding, op aangeven van resultaten uit de kwaliteitszorg, meer aandacht geschonken aan techniek en technologie, cultuureducatie en ondernemerszin en werd de bachelorproef hervormd. Ook de integratie van ICT in het onderwijsgebeuren en de confrontatie van studenten met diversiteitsbeleid dragen hiertoe bij. De studenten kunnen bovendien het brevet gemachtigd opzichter en het brevet EHBO behalen en beschikken op het einde van hun opleiding over een portfolio. Verder kon de commissie ook vaststellen dat de opleiding diverse contacten heeft met het werkveld, de Vlaamse autonome hogescholen, de associatie AUGent en dat men door deelname aan projecten en congressen eveneens waardevolle expertise kan binnenbrengen in de opleiding.

De opleiding is daarnaast tevens op diverse manieren betrokken bij maatschappelijke dienstverlening. De samenwerking met de Katrol en het Scharnier laat studenten kennis maken met kansarmoede. De techniekclub is gericht op techniek en technologie. De bachelorproef is steeds meer gericht op actieonderzoek op basis van echte casussen. In het derde jaar dienen studenten ondersteuning bieden aan een school. De opleiding werkt samen met de opleiding Toegepaste psychologie in het kader van de keuzemodule leerzorg. Binnen de school is tutoring en peer coaching uitgewerkt. In het project My Machine werken alle lerarenopleidingen samen met de opleiding MCT voor het bouwen van een 'machine'.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan meer aandacht te besteden aan differentiatie en het aanleren van didactische werkvormen aan studenten.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon uit de aanwezige documenten opmaken dat het opleidingsprogramma is opgebouwd uit vensters die in elk semester terugkeren: venster op het beroep, venster op taalverwerving, venster op leerdomeinen, venster op zingeving, venster op de muzische mens en venster op de onderwijspraktijk. Deze vensters tonen duidelijk de samenhang tussen het programma en de competentieontwikkeling. De commissie kon op basis van de documenten vaststellen dat aldus in de eerste semesters een nadruk wordt gelegd op de rol van leraar als begeleider, opvoeder, inhoudelijk expert en organisator. In semester 5 en 6 komt de innovator/onderzoek meer op de voorgrond. De andere rollen worden stapsgewijs geïntroduceerd en uitgewerkt in het programma. In semester 1 tot 4 keren de vensters continue terug. In semester 5 en 6 worden deze aangevuld met nieuwe vensters die betrekking hebben op bredere onderwijsaspecten. De opdeling in vensters dient om het opleidingsprogramma transparant te maken voor de studenten en mogelijke overlappingen zoveel mogelijk weg te werken. De bewaking van de samenhang van dit programma is de verantwoordelijkheid van het opleidingsteam dat curriculumwijzigingen opvolgt. Deze samenhang wordt steeds bevraagd in de diverse initiatieven op het gebied van kwaliteitszorg. De commissie kon uit de gesprekken afleiden dat de afstemming ondanks de inspanningen nog niet ten volle werd gerealiseerd.

Binnen een modulereeks stimuleert de opleiding de horizontale samenhang. Binnen elke reeks wordt een gestructureerde en didactisch onderbouwde leerlijn gehanteerd. Daardoor kunnen de studenten op een concrete manier kunnen hun competenties ontwikkelen. Daarnaast kon de commissie ook vaststellen dat er een verticale samenhang is in de opleiding, hoewel uit de diverse gesprekken bleek dat deze nog niet optimaal is ingericht. De bewaking van deze samenhang is de opdracht van elke lector. De samenhang van het programma wordt aangepast op basis van ervaringen en feedback uit de diverse metingen en bevragingen.

De opleiding heeft geen afstudeerrichtingen. Studenten volgen in grote mate hetzelfde parcours maar kunnen eigen accenten leggen door middel van keuzepartims. De voorbije jaren werden inspanningen geleverd om de keuzemogelijkheden binnen het programma te vergroten. Keuzemogelijkheden worden geboden in venster op de onderwijspraktijk, het venster op onderwijspraktijk, het venster op het beroep: diversiteit, venster op de brede wereld en venster op zingeving. In totaal gaat het om partims met een totaal van 65 studiepunten waarbij de

student, meer nog dan in andere partims, een eigen inbreng kan geven aan zijn opleiding. Deze keuzes van de studenten worden steeds geëvalueerd en indien nodig aangepast. De commissie staat positief ten opzichte van de keuzemogelijkheden die geboden worden aan de studenten.

In de mate van het mogelijke wordt het programma afgesteld op externe partners om samenwerking te faciliteren. Zowel in de samenwerking met andere hogescholen als andere (inter)nationale partners wordt steeds onderzocht wat de mogelijkheden zijn en op welke manier dit binnen de samenhang van het programma kan gerealiseerd worden.

De commissie kon vaststellen dat er binnen de opleiding veel aandacht besteed wordt aan flexibele leertrajecten met bijzondere aandacht voor de procesgerichtheid en de volgtijdelijkheid van het programma. Studenten met een persoonlijk traject worden begeleid door de trajectbegeleider. Deze stelt samen met de student een haalbaar programma op. Binnen de lerarenopleidingen bestaan er diverse mogelijkheden om via schakelprogramma's en persoonlijke deeltrajecten de onderwijsbevoegdheid uit te breiden. Ook voor studenten uit andere opleidingen van het departement bestaan specifieke trajecten en vrijstellingsmogelijkheden om de overstap naar de opleiding Bachelor in het onderwijs te maken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan het programma verder vakoverschrijdend op te bouwen.

De commissie beveelt de opleiding aan om de samenhang tussen de partims te vergroten.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: ten minste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit 3 studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studieomvang van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het normtraject tracht de opleiding de studiebelasting gelijk te verdelen over de semesters. Bij het samenstellen van individuele trajecten wordt eveneens in de mate van het mogelijke rekening gehouden met een haalbare studielast per semester.

De commissie kon uit de gesprekken met de verantwoordelijke kwaliteitszorg en de studenten vaststellen dat men binnen de hogeschool de methode van het tijdschrijven hanteert. Men vraagt studenten om wekelijks te noteren hoeveel tijd zij spenderen aan diverse onderwijsactiviteiten, en dit zowel betreffende verplichte opdrachten als persoonlijke verwerkingstijd. Bij de verwerking van de resultaten worden de contacturen toegevoegd door de kwaliteitscoördinator. Sinds het huidige academiejaar kunnen de studenten deze gegevens via de website van de hogeschool elektronisch ingeven. Dit heeft niet alleen verzamelen van de gegevens gemakkelijker gemaakt, maar ook de respons verhoogd en de rapportage efficiënter gemaakt.

Rond studietijdmetingen is binnen de hogeschool een duidelijke procedure voorzien die de verantwoordelijkheden betreffende afname, verwerking en opvolging duidelijk regelt. De commissie staat positief ten opzichte van de inspanningen die op dit gebied worden geleverd. De lesgever van de betrokken module is verantwoordelijk voor de opvolging van de respons. De kwaliteitsmedewerker helpt bij deze opvolging en de motivatie van studenten. De kwaliteitsmedewerker is tevens verantwoordelijk voor de terugkoppeling van de resultaten naar het onderwijsteam, het opzetten en opvolgen van projectfiches en verbeteracties. In deze procedure is tevens een timing opgenomen voor het uitvoeren van de metingen. Het meerjarenplan laat toe de volledige opleiding elke vijf jaar te meten. De opleiding heeft er voor gekozen gelijksoortige modules in een zelfde academiejaar te bevragen om de afstemming van de studietijd per leerlijn te kunnen evalueren.

In de diverse studietijdmetingen wordt onderzocht of de begrote studietijd overeenkomt met de begrote studietijd. Dit gebeurt zowel via bovenvermelde vijfjaarlijkse studietijdmetingen als door middel van een semesteriële studentenenquête. Uit recente bevragingen blijkt dat gemeten studietijd voor de expressievakken lager ligt dan de begrote. In de semestriële, kwalitatieve, bevraging geeft de overgrote meerderheid van de studenten aan dat de studiebelasting en het aantal contacturen voldoende zijn. De commissie kon uit de aanwezige documenten en gesprekken opmaken dat er nog een aantal problemen zijn op het gebied van studietijd.

De resultaten van de studietijdmetingen worden in de eerste plaats besproken met de betrokken lectoren. Hiernavolgt een bespreking van de resultaten met de studenten in de opleidingsgebonden participatieraad. Tot slot worden de resultaten van de metingen en de gesprekken in het opleidingsteam besproken. Tijdens al deze gesprekken wordt nagegaan of de resultaten overeenkomen met de perceptie en welke stappen er kunnen ondernomen worden om de begrote en de reële studietijd beter op elkaar af te stemmen.

De opleiding tracht de studievoortgang te bevorderen op diverse manieren. In eerste instantie tracht men alle praktische aspecten van de opleiding zo vlot mogelijk te laten verlopen. Binnen het programma tracht men een duidelijke volgtijdelijkheid te hanteren en informeert men studenten over doelstellingen van de diverse opleidingsonderdelen. Om de werkbelasting door de stage op te vangen organiseert de opleiding voorbereidingsweken waarin de student uitsluitend aan zijn stage kan werken. Met betrekking tot evaluaties heeft de opleiding een examenreglement, een examenbank, worden de beoordelingscriteria op voorhand aan de

studenten duidelijk gemaakt en wordt er feedback gegeven na de examens. Betreffende studiebelasting heeft de opleiding aandacht voor een gelijke spreiding van de studiepunten, de takenlast en geeft men opdrachten via een vast sjabloon. Betreffende studiebelemmerende factoren geeft de opleiding aan dat er nog niet voldoende aandacht is tussen studenten over de jaren heen, dat er te weinig computers aanwezig zijn in de hogeschool en dat men studenten niet genoeg kan motiveren om een goede studieplanning op te maken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan voldoende aandacht te blijven besteden aan de studietijdmetingen.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het didactisch concept van de opleiding is gebaseerd op een evenwicht van praktijk- en conceptueel leren. Men vertrekt waar mogelijk vanuit de praktijk. Voor het uitwerken van het didactisch concept heeft men gebruik gemaakt van de leercirkel van Kolb en de reflectiecirkel van Korthagen. Ook reflectie is in dit concept een bijzonder belangrijk begrip. Deze visie sluit aan bij de visie van de hogeschool en de lerarenopleidingen. De opleiding heeft recent, op basis van ontwikkelingen in binnen- en buitenland, het didactisch concept bijgesteld. Zo werden onder meer de portfoliowerking, projectwerking, probleemgestuurd onderwijs, de integratie van ICT en de omschakeling van supervisie naar intervisie geïntegreerd in de nieuwe aanpak. De praktijkgerichte aanpak die het uitgangspunt is van het didactisch concept is ook in Europees verband waarneembaar.

Met betrekking tot werkvormen wordt op basis van het concept een brede waaier aan activerende werkvormen vooropgesteld in de opleiding. De commissie kon uit de gesprekken opmaken dat er echter slechts een beperkt aantal werkvormen effectief wordt gehanteerd. Binnen alle modules tracht men kennis en vaardigheden aan elkaar te koppelen. Naarmate de opleiding vordert evolueert men in de richting van reële werksituaties. In het eerste jaar werkt men nog geregeld met hoorcolleges en groepswork. Naarmate men verder studeert worden projectwork, coöperatieve werkvormen en werkpleklernen belangrijker. De keuze van werkvormen is de verantwoordelijkheid van de lesgever die deze zo nauw mogelijk laat aansluiten bij zijn vakinhoud en het didactisch concept van de opleiding. De gebruikte werkvormen worden ook in de studiefiches van de opleidingsonderdelen vermeld.

De opleiding is praktijkgericht, dit vertaalt zich ondermeer in werkvormen als praktijkoefeningen, micro-teaching, bezoeken, colleges, observeeropdrachten, didactische stages en dienstverlening. De keuze van werkvormen is er op gericht de moeilijkheidsgraad van aan te leren competenties gradueel te verhogen. De werkvormen starten aldus duidelijk afgebakend en eenvoudig, maar evolueren naar complexere vormen. Doorheen de eerste semesters is er een leerlijn die de basisvaardigheden van alle studenten op het gebied van taalbeheersing, leren leren en studieplanning op eenzelfde niveau dient te brengen. Op die manier komt de opleiding ook tegemoet aan de diverse studenteninstroom, omdat de werkvormen tevens aansluiten bij de behoeften en de mogelijkheden van de studenten. Binnen het opleidingsteam wordt vaak gewerkt met het motto 'Teach as you preach'. Docenten trachten zoveel mogelijk leerstijlen te gebruiken en voldoende variatie in hun werkvormen te gebruiken. De

commissie kon echter vaststellen dat het 'teach as you preach'-principe nog niet volledig toegepast wordt en dat de werkvormen die de studenten dienen te leren te weinig aan bod komen in de eigen lessen.

Op basis van een analyse van de werkvormen in de opleiding stelde men vast dat er 22 werkvormen worden gebruikt die onderverdeeld kunnen worden in 5 categorieën. Op het gebied van aanbiedende werkvormen werkt de opleiding met doceervormen, demonstraties en vertellen. Qua gespreksvormen gebruikt men het onderwijsleergesprek, het klasgesprek, het leergesprek en de groepsdiscussie. Als samenwerkingsvormen gebruikt men groepswork, varianten van groepswork, probleemgestuurd leren, simulatiespel, rollenspel en gevalsmethode. Op het gebied van individualiserende werkvormen gebruikt men begeleid zelfstandig leren, labopracticum, zelfstudiepakketten en contractwork. Tot slot worden als strategieën het beheersingsleren, de projectmethode, de excursie, huistaken en praktijkleren gebruikt. Binnen de opleiding merkt men een evolutie van werkvormen uit overwegend de eerste categorie in het eerste semester naar werkvormen die overwegend uit de vijfde categorie komen in het zesde semester.

De opleiding tracht de best mogelijke onderwijsmiddelen ter beschikking te stellen van de studenten. In veel gevallen ontwikkelt een docent eigen cursus- en oefenmateriaal, hoewel er ook vaak beroep wordt gedaan op bestaande literatuur en expertise van externen. Op de studiefiches is steeds een verplichte en een aanbevolen literatuurlijst aanwezig. Binnen de hogeschool staan tal van onderwijsmiddelen ter beschikking, waaronder leslokalen en oefenruimtes, projectoren, magnetische schoolborden, computers, een elektronische leeromgeving en smartboards. De gebruikte onderwijsmiddelen zijn net als de werkvormen gerelateerd aan het didactisch concept, de visie van de opleiding en de beoogde competenties van een opleidingsonderdeel. De opleiding organiseert jaarlijks een boekenverkoop zodat studenten gemakkelijk en tijdig over al hun materiaal kunnen beschikken. Bijkomend didactisch materiaal kan door de docenten binnen het budget worden besteld. Met betrekking tot de materialen die ter beschikking zijn in de mediatheek kon de commissie vaststellen dat er sinds de vorige visitatie aanzienlijke verbeteringen waren.

De kwaliteit van de onderwijsmiddelen en werkvormen wordt in eerste instantie bewaakt door de diverse metingen in het kader van de interne kwaliteitszorg van de opleiding. Het elektronisch leerplatform wordt jaarlijks door het team van coördinatoren geëvalueerd op basis van input van een interdepartementale gebruikersgroep. Via de participatieraad kunnen studenten eveneens tussentijds opmerkingen maken. In de praktijk blijken dit soort opmerkingen vaak te handelen over organisatorische en materiële zaken. Waar mogelijk tracht de opleiding de gerapporteerde problemen zo vlug en goed mogelijk te remediëren. Opmerkingen worden, afhankelijk van de inhoud, besproken met de individuele lector, het opleidingsteam of in een (inter)departementaal overlegorgaan.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan een grotere variatie aan werkvormen te gebruiken in de opleiding.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon vaststellen dat het onderwijs- en examenreglement van de hogeschool duidelijk alle elementen betreffende toetsing en evaluatie omschrijft. Binnen de hogeschool worden drie examenperiodes georganiseerd: op het einde van het eerste en op het einde van het tweede semester en op het einde van het academiejaar. Na de eerste twee semesters volgt een deliberatie van het hele jaar. De derde examenperiode betreft een tweede examenkans. Deze examens kunnen worden gecombineerd met permanente evaluatie. De verhouding wordt in de studiegids uitdrukkelijk vermeld. Al deze informatie is raadpleegbaar op de website van de hogeschool. Een papieren kopie van het onderwijs- en examenreglement kan op eenvoudige vraag verkregen worden.

Het examenrooster wordt door de kwaliteitsmedewerker in samenspraak met de opleidingscoördinator opgemaakt en besproken met de opleidingsparticipatiecommissie. Een definitief rooster wordt uiterlijk één maand voor aanvang van de examenperiode bekend gemaakt via het elektronisch leerplatform. Tijdens elke examenperiode is er een permanent examensecretariaat. Dit is verantwoordelijke voor alle administratieve taken met betrekking tot de examens. Het secretariaat is permanent bereikbaar op een mobiel telefoonnummer.

De commissie kon vaststellen dat de opleiding diverse evaluatievormen hanteert die in relatie staan tot de doelstellingen van de opleidingsonderdelen en die aansluiten bij het didactisch concept. De commissie kon vaststellen dat op dit vlak aanzienlijke verbeteringen waren doorgevoerd sinds de vorige visitatie. De evaluaties zijn gericht op het evalueren van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes en houden rekening met een stijgende moeilijkheidsgraad. De gebruikte evaluatievormen betreffen zowel schriftelijke als mondelinge examens en opdrachten, permanente procesbeoordeling tijdens groepswork, praktijklessen, portfoliovorming. Er wordt gebruik gemaakt van open vragen, reproductievragen, praktijkcases en openboekexamens. Op het elektronisch leerplatform wordt een examenbank bijgehouden met evaluaties van voorgaande jaren. Veel examens worden aangevuld met praktijkgerelateerde taken en opdrachten. Binnen diverse opleidingsonderdelen wordt gebruik gemaakt van self-, peer- en co-assessment. Veel opleidingsonderdelen maken gebruik van meerdere evaluatiemethoden. De afstemming tussen de moduledoelstellingen en de toegepaste evaluatievorm blijft volgens de opleiding echter een aandachtspunt.

Competenties worden op drie beheersingsniveaus geëvalueerd: inleidend, uitdiepend en specialiserend. Deze niveaus zijn duidelijk gedefinieerd. Betreffende het toekennen van een evaluatiecijfer zijn er duidelijke niveaus en criteria van competentiebeheersing bepaald. De commissie kon vaststellen dat het evalueren van competenties op een grondige manier wordt aangepakt binnen de opleiding en dat er heel wat inspanningen geleverd worden.

De stage en bachelorproef worden deels begeleid door de mentor en deels door de lectoren. De bachelorproef wordt begeleid door een promotor-lector en door een critical friend naar keuze. Die critical friend kan eventueel een mentor zijn. In dit kader organiseert men een mentorenopleidingen om hen vertrouwd te maken met de wijze van beoordelen en de criteria. Op het einde van elke stage wordt een coachingverslag opgemaakt en besproken. Dit verslag geeft een beeld van de competenties tijdens de stage. De beoordeling gebeurt op basis van het geheel van verslagen van mentoren en lectoren en op basis van de gesprekken. De eindevaluatie is in handen van de opleiding. De commissie kon tijdens het bezoek vaststellen dat de beoordeling van de stage nog niet optimaal is georganiseerd. Bij de beoordeling van de bachelorproef worden zowel het leerproces als het eindproduct in rekening gebracht. Het product wordt beoordeeld door de promotor en een tweede lezer aan de hand van een beoordelingsformulier en een competentie-evaluatie. Daarin wordt rekening gehouden met volgende aspecten: inhoudelijke verwerking, praktisch deel, taal, lay-out en initiatief en mate van zelfstandige verwerking. De commissie kon vaststellen dat de beoordeling van de bachelorproef nog onvoldoende uitgewerkt zijn. Hoewel zij van mening is dat deze aan kracht en inhoud heeft gewonnen kan volgens de commissie de kwaliteit van de bachelorproef nog aanzienlijk verhoogd worden door een grotere gerichtheid naar het primair onderwijs.

De examencommissie bestaat uit het departementshoofd, die tevens voorzitter is, en alle betrokken lesgevers van het modeltraject van een jaar. Deze commissie is verantwoordelijk voor de deliberatie en de examencijfers

van alle modules en partims. Het examencijfer voor een module kan mits motivatie afwijken van het gewogen gemiddelde van de partims en wordt beslist in overleg met het volledige moduleteam.

Uit de gesprekken kon de commissie opmaken dat studenten geïnformeerd worden over evaluaties via het onderwijs- en examenreglement en via de studiegids. Deze elementen worden door de opleiding tijdens de onthaalweek toegelicht. In de stagemap wordt eveneens verwezen naar dit reglement. Bij aanvang van een nieuw opleidingsonderdeel geeft de docent uitleg bij de doelstellingen, de evaluatiemethode en planning, de verhouding tussen de evaluaties en de tweede examenkans. Elk jaar worden typevragen opgenomen in de examenbank. Na elke examenperiode wordt een feedbacksessie ingericht en kunnen studenten hun examens inkijken.

Docenten worden op de hoogte gehouden van belangrijke wijzigingen in het examenreglement via de jaarlijkse interne studiedag waar de wijzigingen worden toegelicht. Bij aanvang van de stage organiseert de opleiding een infomoment voor de stagementoren. Voor de beoordeling van bachelorproeven krijgen alle lezers een sjabloon met beoordelingscriteria.

De kwaliteit van de toetsing wordt primordiaal bewaakt door middel van de interne kwaliteitsbevragingen. Zowel de communicatie over het toetsgebeuren, de inhoudsvaliditeit als de feedback worden bevraagd.

In het onderwijs- en examenreglement is een duidelijke geschillen- en beroepsprocedure uitgewerkt. Klachten kunnen voorgelegd worden aan de ombudsdienst, de voorzitter van de examencommissie of de opleidingscoördinator die er het gepaste gevolg aan geven. De ombudspersoon treedt voornamelijk op als bemiddelaar. Deze persoon is niet betrokken bij de inrichting van de lerarenopleiding. Deze persoon is het hele jaar werkzaam en is dus ook aanspreekbaar voor problemen op het gebied van permanente evaluatie.

Aangepaste evaluaties die afwijken van het onderwijs- en examenreglement zijn enkel mogelijk na schriftelijk akkoord van de studenten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan de beoordeling van de stage en de bachelorproef grondiger uit te werken.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bacheloropleiding.

De studenteninstroom van de opleiding is bijna voor de helft afkomstig uit het TSO. Daarnaast is er een belangrijke instroom uit het BSO en het ASO. De instroom uit het KSO is het kleinst. 90 tot 100% van de studenten zijn meisjes. Ongeveer 80% van de ingeschreven studenten zijn generatiestudenten. De commissie is blij met de stijgende studentenaantallen in de opleiding, maar is van mening dat de opleiding onvoldoende inspanningen levert om studenten uit andere opleidingsniveaus aan te trekken.

Voor de opleidingsonderdelen in het eerste jaar van het normtraject zijn geen voorafgaande competenties vereist. Op die manier kan de opleiding starten met het aanbrengen van basiscompetenties. Aan de hand van proeven wordt wel nagegaan wat de schriftelijke, mondelinge en ICT-vaardigheden zijn van de studenten. Indien nodig wordt in dit kader remediëring voorzien. De commissie is van mening dat bijkomende inspanningen van de opleiding betreffende instapcursussen, screenings en vooral differentiatie in lesgeven een positieve invloed kan hebben op het nivelleren van de instroomverschillen.

Studenten kunnen de opleiding volgen via een flexibel leertraject. Binnen de opleiding is er een trajectbegeleider aanwezig. Op basis van de verworven credits kan voor elke student een individueel traject worden opgesteld. Ongeveer de helft van de studenten in het tweede en derde jaar volgen een aangepast programma. Alle reglementen over vrijstellingen, studievoortgang en studievoortgangsbewaking staan beschreven in het onderwijs- en examenreglement.

De opleiding werkt momenteel samen met de andere lerarenopleiding van de hogeschool om schakelprogramma's uit te werken tussen de verschillende onderwijsniveaus.

Studenten kunnen op basis van elders verworven competenties en eerder verworven kwalificaties de opleiding aanvangen. De commissie kon vaststellen dat de EVC-procedure gelijk is voor alle instellingen van de associatie en werd opgenomen in het onderwijs- en examenreglement. Ter ondersteuning van beide procedures werden een centraal aanspreekpersoon aangeduid en documenten ontwikkeld. Na de EVC-procedure ontvangt de aanvrager een bekwaamheidsbewijs dat hij binnen elke instelling van de associatie kan aanbieden. Op basis van dit bewijs kan de instelling of opleiding vrijstellingen geven aan de aanvrager. De EVK-procedure werd door de hogeschool uitgeschreven. De toekenning van vrijstellingen gebeurt in dit geval op basis van bewijsstukken.

Op niveau van de associatie werden afwijkende toelatingsvoorwaarden gedefinieerd die ook van toepassing zijn op de opleiding. Drie keer per jaar wordt een toelatingsonderzoek opgestart. Een uniforme procedure en documenten werden voor deze procedure ontwikkeld. Voor studenten die niet in aanmerking komen voor deze procedure heeft de hogeschool nog een bijkomende procedure ontwikkeld. Op basis van deze procedure kunnen

abituriënten onder bepaalde voorwaarden ook toegelaten worden tot de opleiding zonder diploma van het secundair onderwijs.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie is van mening dat een gedifferentieerde instroom dient te leiden tot gedifferentieerd lesgeven en beveelt de opleiding aan hier bijkomende inspanningen voor te leveren.

De commissie beveelt de opleiding aan ook gericht binnen het ASO te rekruteren en extra inspanningen te leveren om tegemoet te komen aan het instroomniveau van alle studenten.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	goed
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	n.v.t.
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon tijdens het bezoek vaststellen dat het personeelsbeleid van de hogeschool West-Vlaanderen sterk gestuurd wordt door de wettelijke bepalingen over autonome hogescholen. Ondanks een aantal belemmerende factoren neemt de hogeschool zoveel mogelijk haar verantwoordelijkheid betreffende personeelszaken op. Binnen deze opgelegde grenzen wil de hogeschool een “participatief en teamgericht personeelsbeleid voeren, waarin zij het personeel verantwoordelijkheid en inspraak geeft. De hogeschool engageert zich tot het zorgen voor welzijn van haar personeel en het aanbieden van ontplooiingskansen binnen een lerende organisatie.” Om dit te bereiken beschikt de hogeschool over een uitgewerkt wervings- en selectiebeleid, onthaalprocedures voor nieuwe medewerkers, een systematische opvolging van het functioneren van het personeel, een benoemingsbeleid en een vormingsbeleid.

De globale personeelsformatie wordt jaarlijks, na onderhandeling met de vakorganisaties, door het hogeschoolbestuur goedgekeurd. Het opstellen van deze formatie gebeurt op basis van input van de opleidingen, de onderzoekswerkzaamheden en de financiering. Posities worden vacant gesteld in overleg tussen de opleidingscoördinator, het departementshoofd en de algemene diensten. Het profiel wordt opgesteld op basis van de behoeften van het team. De personeelsdienst screent het vacaturebericht en zorgt voor de verspreiding. Sollicitanten kunnen een persoonlijk online dossier opbouwen op de website van de hogeschool vooraleer er te solliciteren. Dit profiel wordt gekoppeld aan huidige en toekomstige vacatures. Selecties van administratief en technisch personeel gebeuren voornamelijk door de algemene diensten. Onderwijzend personeel wordt geselecteerd door een selectiecommissie samengesteld door de betrokken departementsraad. De commissie stelt op basis van diverse criteria een rangschikking op en adviseert de departementsraad. Deze maakt een formeel voorstel op aan het Bestuurscollege die verantwoordelijk is voor de uiteindelijke aanstelling.

Bij aanwerving van nieuwe personeelsleden schenkt men vooral aandacht aan inhoudelijke deskundigheden, onderwijskundige en didactische kwaliteiten, verantwoordelijkheidsgevoel, multi-inzetbaarheid, organisatietalent, studentgericht denken en handelen en een communicatieve, creatieve en teamgeoriënteerde houding. Bij sollicitaties voor de lerarenopleiding wordt ook de visie op het leraarschap besproken tijdens de procedure. Binnen de hogeschool kan relevante beroepservaring ingebracht worden als anciënniteit. Het hogeschool kan bevorderingsambten inrichten. Momenteel is dit voorzien voor opleidingscoördinatoren, (adjunct) departementshoofden, werkleiders, docenten en hoofddocenten. De hogeschool beschikt over een eigen reglement om extra inzet en prestaties van personeelsleden te waarderen.

Na aanwerving wordt de nieuwe collega door het departementshoofd op de hoogte gebracht van alle praktische elementen van de baan. De opleidingscoördinator verzorgt de introductie op inhoudelijk vlak. Binnen de opleiding zijn collega's zoveel mogelijk aanwezig op dezelfde werkplek, wat het inwerken van nieuwe collega's bevordert. Op niveau van de hogeschool wordt jaarlijks een onthaalprogramma ingericht voor nieuwe medewerkers en ontvangt iedereen de brochure 'Wegwijs voor het personeel'. Vanaf het huidige academiejaar wordt elke medewerker verplicht een begeleidingscyclus te volgen. Op basis hiervan kunnen personeelsleden via planningsgesprekken, functioneringsgesprekken, afrondingsgesprekken en tussentijdse feedback hun loopbaan

optimaal inrichten. Zij worden hierin gecoacht door de algemeen directeur, de diensthoofden, de departementshoofden en de opleidingscoördinatoren. Deze worden hierin getraind en ondersteund door een projectteam. Binnen deze coaching wordt competentiegericht gewerkt beschouwt men diversiteit als een meerwaarde voor de hele organisatie. Tijdelijke personeelsleden moeten jaarlijks, vaste personeelsleden driejaarlijks geëvalueerd worden. Voor deze evaluatie zijn specifieke criteria voorhanden. Na een positieve evaluatie kan een personeelslid vast benoemd worden indien hij aan alle criteria voldoet.

Jaarlijks wordt voor elke lid van het onderwijzend personeel een opdrachtomschrijving opgemaakt die een overzicht geeft van zijn onderwijzende taken, begeleidingstaken, onderzoeksopdrachten, maatschappelijke dienstverleningstaken en organisatorische en administratieve taken. De opleidingscoördinator zorgt er voor dat het volledige team optimaal wordt ingezet. Deze taakomschrijving wordt bijgehouden door de personeelsdienst. Ook voor administratieve en technische personeelsleden wordt een taakomschrijving opgemaakt. Op deze manier kunnen alle personeelsleden optimaal worden ingezet. Binnen de associatie AUGent werkt men momenteel ook aan een reglement betreffende personeelsmobiliteit tussen de verschillende partners. De commissie kon vaststellen dat het onderwijzend personeel duidelijk en goed gekwalificeerd is voor de taken dat het dien uit te voeren.

Het professionaliseringsbeleid van de hogeschool focust op drie niveaus, waartussen een wisselwerking bestaat: individueel, het team en de hogeschool. Alle personeelsleden dienen zich continue bij te scholen. De commissie kon echter uit de aanwezige documenten en de gesprekken opmaken dat het professionaliseringsbeleid bijkomende aandacht verdient. Zij staat positief ten opzichte van de combinatie van organisatiegestuurde nascholing en persoonlijke nascholingswensen, maar is van mening dat op dit vlak nog een betere afstemming kan gebeuren. Vakinhoudelijk kan een personeelslid een probleem vaststellen en zelf een navorming zoeken. Vaak gaan personeelsleden ook in op navormingen die zich aandienen vanuit het werkveld. Ter ondersteuning van de didactische deskundigheid organiseert de hogeschool samen met de associatiepartners jaarlijks een eigen aanbod. Bijscholing van het administratief en technisch personeel wordt besproken met het departementshoofd of diensthoofd. Voor het aanvragen en volgen van bijscholing zijn er duidelijke procedures.

Een kernteam, onder leiding van de opleidingscoördinator, is verantwoordelijk voor de werking op niveau van de basisopleiding. Dit zorgt voor een grote betrokkenheid van het personeel. Op niveau van het departement is er afstemming tussen het departementshoofd en de opleidingscoördinatoren. Personeelsleden kunnen deelnemen aan diverse interdepartementale werkgroepen. Op het gebied van medezeggenschap volgt de hogeschool de decretale bepalingen voor autonome hogescholen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan bijkomende inspanningen te leveren voor de uitbouw van het professionaliseringsbeleid.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding:

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon tijdens het bezoek vaststellen dat de meeste teamleden van de opleiding geen echte werkveldervaring hebben in het domein waarin zij opleiden. De commissie ervaart dit als een groot gebrek. Drie lectoren hebben een opleiding tot onderwijzer gevolgd, één lector volgde de opleiding kleuteronderwijzer, één praktijklector is kleuteronderwijzeres. Een aantal van de teamleden waren in het secundair onderwijs tewerk gesteld. De pedagoge van de opleiding had verschillende jaren een logopedische praktijk. Alle leden van het onderwijsteam hebben op regelmatige basis contact met het werkveld via stages, opleidingscommissies, de kerngroep directies, selectiecommissies, projecten en navormingen aangeboden door het werkveld en schoolbezoeken in het kader van de opleiding. Daarnaast doet de opleiding een beroep op gastprofessoren en gastsprekers uit het werkveld.

De opleiding participeert actief aan onderzoek in kader van het PWO-project 'IT als facilitator voor contractwerk'. Twee leden van het onderwijsteam beschikken over een doctoraat en zijn betrokken bij het uitwerken van een nieuw concept voor de bachelorproef en een onderzoeksproject met de Universiteit Gent.

Binnen het onderwijsteam is een brede waaier aan specialisaties aanwezig. De opleidingscoördinator is samen met het opleidingsteam verantwoordelijk voor het inzetten van de diverse specialiteiten binnen de meest gepaste onderwijsopdracht. Statutaire personeelsleden hebben takenpakket dat uitgebreider is dan de onderwijsopdrachten. In het onderwijsteam zijn er deskundigheden aanwezig op volgende competentiedomeinen: Frans, wiskunde, zorgverbreding, pedagogische wetenschappen, economie, drama, agogiek, beeldende kunsten, wereldoriëntatie, Nederlands, Aardrijkskunde, handel, ICT, muziek en lichamelijke opvoeding. De commissie is van mening dat de aanwezige specialisaties een goede basis vormen voor het inrichten van de opleiding.

Bij de gastprofessoren zijn volgende competentiedomeinen aanwezig: rooms katholieke godsdienst, onderwijswetgeving, filosoferen met kinderen, niet-confessionele zedenleer, wereldoriëntatie en wiskunde. Naast de contacten met gastprofessoren is er ook inbreng in het onderwijs via stagebezoeken, en via opdrachten en projecten die samen met het werkveld worden uitgevoerd. De opleiding doet tevens beroep op diverse externe organisaties om het cursusmateriaal up to date te houden. De commissie staat positief ten opzichte van het gebruik van gastlectoren uit het werkveld omdat deze een belangrijke link vormen met de actuele beroepspraktijk.

De commissie kon uit de gesprekken ook afleiden dat de opleiding ervaringen uitwisselt met partnerinstellingen uit internationale netwerken. De opleiding participeert in een uitwisselingsproject met Utrecht waarmee dit op regelmatige basis gebeurt. Daarnaast participeert de opleiding ook in een International Program. De commissie beaamt de stelling van de opleiding dat verdere uitwerking van internationale contacten een aandachtspunt blijft voor de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan de professionaliteit van de personeelsleden te verhogen door ze concrete ervaringen te laten opdoen in het werkveld en dit structureel op te nemen in het professionaliseringsbeleid.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon vaststellen dat er voor de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs 6,05 voltijdse equivalenten worden ingezet, verspreid over 10 personeelsleden. 5,45 voltijdse equivalenten hiervan zijn rechtstreeks verbonden aan de opleiding. De andere 0,6 VTE zijn afkomstig uit andere opleidingsteams.

Voor alle opleidingen op de campus zijn er 9,7 voltijdse equivalenten aanwezig voor administratieve en technische ondersteuning. Deze ondersteuning wordt op niveau van de campus georganiseerd en kan niet worden omgerekend voor de opleiding.

Binnen de opleiding lager onderwijs schommelde de student/staf ratio de voorbije jaren tussen de 10,7 en de 16,5. Dit heeft voornamelijk te maken met de stijgende studentenaantallen, die het voorbije jaar bijna verdubbeld zijn. Een lichte daling in het personeelsbestand draagt eveneens bij tot dit verschil. De commissie is van mening dat er voldoende personeel aanwezig is voor het kwalitatief inrichten van het onderwijs. Zij kon wel vaststellen dat alle personeelsleden met een veelheid van taken belast zijn naast hun onderwijsopdracht en dat dit de werkdruk aanzienlijk verhoogt, zeker tijdens een periode waarin een team een kwalitatieve inhaalbeweging dient te doen.

Binnen het opleidingsteam lager onderwijs zijn er drie hoofdlectoren en twee praktijklector aanwezig. De andere teamleden zijn lector.

De commissie kon vaststellen dat acht teamleden voltijds aan het departement zijn verbonden, waarvan één lector enkel aan de opleiding lager onderwijs. Hun opdrachten zijn zowel onderwijzend als onderwijsondersteunend. Eén praktijklector heeft nog een eigen zelfstandige praktijk.

In totaal worden vier gastprofessoren ingezet in de opleiding. Zij doceren in volgende competentiedomeinen: rooms katholieke godsdienst, onderwijswetgeving, filosoferen met kinderen en niet-confessionele zedenleer.

Binnen het team basisonderwijs zijn er 5 mannen en 11 vrouwen. Daarvan zijn er 9 personeelsleden tussen de 30 en 39 jaar, 4 tussen de 40 en 49 jaar en 3 tussen de 50 en 59 jaar.

De commissie kon vaststellen dat het opleidingsteam van de opleiding bachelor in het onderwijs: lager onderwijs bestaat uit een jong en dynamisch team. De commissie is er van overtuigd dat de leeftijdsstructuur ideaal is om blijvend vernieuwing te brengen binnen de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan een duidelijk meerjarenplan op te stellen met betrekking tot de taakverdeling om de werkdruk onder controle te houden.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Binnen de hogeschool is het diensthoofd financiën verantwoordelijk voor de infrastructuur. Kleine werken zijn ten laste van de departementen. Beide diensten worden bijgestaan door een architect en een interdepartementale werkgroep veiligheid onder leiding van een preventieadviseur. Per departement is er ook een veiligheidscoördinator. Vanuit de hogeschool wordt een brochure 'veiligheid, gezondheid en milieu op de Howestcampussen' uitgegeven en worden de nodige stappen betreffende brandveiligheid uitgevoerd en opgevolgd.

De onderwijsruimtes van de campus Sint-Jorisstraat waren oorspronkelijk bedoeld voor de lerarenopleidingen. Door de verhuis van de opleidingen Toegepaste psychologie en Sociaal werk is de bezettingsgraad van de lokalen aanzienlijk gestegen. De beschikbaarheid van eigen lokalen voor vaklectoren is zoveel mogelijk bewaard omwille van de noodzakelijke aanwezigheid van didactische materialen. Het lokaal kan echter ook door andere groepen worden gebruikt indien nodig.

De commissie kon tijdens de rondleiding vaststellen dat alle lokalen zijn voorzien van een computer en een internetaansluiting. Grotere lokalen beschikken over een beamer. In drie lokalen is er een videospeler aanwezig, hoewel het meeste materiaal gedigitaliseerd wordt. In de mediatheek kan ander audiovisueel materiaal uitgeleend worden. In drie lokalen is er een smartboard geïnstalleerd. Op de campus is een sporthal aanwezig alsook een uitgeruste fitnessruimte, dansruimte, ritmiekzaal en klimmuur. Voor andere specialismen huurt het departement ruimtes van de stad en BLOSO. De commissie kon tijdens de rondleiding ook opmerken dat het gebouw qua inrichting toe is aan een opknapbeurt en vraagt zich af of de studenten van de lerarenopleiding hier een rol kunnen in spelen.

Elke student heeft een eigen account en mailadres van de hogeschool. Hiermee kunnen zij terecht in de diverse computerklassen, waar in totaal een 100-tal computers ter beschikking van de studenten zijn. Op de campus is ook draadloos internet aanwezig. De hogeschool beschikt over een elektronisch leerplatform dat door de opleiding wordt gebruikt om cursussen te verspreiden. Binnen de school zijn diverse printers aanwezig om dit cursusmateriaal af te printen. Met betrekking tot cursusmateriaal stelt de opleiding boekenlijsten ter beschikking van de studenten en organiseert zij een boekenverkoop in samenwerking met de Standaard boekhandel. De hogeschool heeft hiertoe, en tevens voor het kopiëren van materiaal, gunstige afspraken gemaakt voor de studenten. De commissie is opgetogen over deze realisaties.

Binnen de hogeschool werden de bibliotheken omgevormd tot openleercentra. Op de website van de mediatheken van de hogeschool kunnen studenten en docenten alle informatie over de werking vinden. In de mediatheek zijn diverse diensten aanwezig: televisietoestel met video en dvd, computerfaciliteiten, draadloos netwerk, scanners, printers en (kleuren)kopieertoestellen. Daarnaast beschikt de opleiding over een uitgebreide collectie wetenschappelijke boeken, tijdschriften, losbladige werken, video's, cd-roms en dvd's. Werken kunnen opgezocht worden in tal van databanken, waaronder Science Direct, VLACC en Encyclopedia Britannica Online, LexisNexis, Mediargus en Academic Search Elite. Naast traditionele boeken en tijdschriften kunnen studenten en personeel ook bibliografische databanken, elektronische tijdschriften, e-books raadplegen. Via de website kunnen

al deze bronnen ook van thuis uit geraadpleegd worden. Via interbibliotheekair leenverkeer kunnen studenten ook werken aanvragen uit andere Belgische bibliotheken. In het digitale archief kunnen artikels en bachelorproeven van onderzoekers en studenten worden opgevraagd.

De vzw Sovowes is verantwoordelijk voor diverse studentenvoorzieningen van de hogeschool. Zij kunnen bij deze dienst terecht met vragen rond psychosociale of financiële problemen. Sovowes is tevens het aanspreekpunt voor studentenactiviteiten en mobiliteit.

Alle diensten voor studentenaangelegenheden zijn gecentraliseerd rond de inkom op de gelijkvloerse verdieping om een makkelijke toegang voor studenten te verzekeren.

De hogeschool beschikt over een eigen keuken waar studenten zowel broodjes als warm eten kunnen verkrijgen. Op diverse plaatsen in het gebouw staan waterfonteinjes. Het binnenplein van de school is voorzien van de nodige zitbanken. In een apart lokaal is het mogelijk te ontspannen met diverse spelen.

De commissie kon vaststellen dat er ook voor de docenten diverse faciliteiten aanwezig zijn. Er werd werk gemaakt van werkplekken voor elke lector, hoewel dit nog niet voor iedere lector het geval is. De opleiding- en stagecoördinatoren beschikken wel over een vaste werkplek. De lectoren kunnen vanaf volgend academiejaar niet meer in hun eigen vaklokaal terecht omdat dit ook door andere opleidingen gebruikt zal worden, waardoor zij hun werkplek verliezen. Een lectorenruimte is voorzien in het klein restaurant. Hier kunnen lectoren ook hun middagmaal eten. In de toekomst zullen kleine bureaus, teamvergader ruimtes en een ontspanningsruimte voorzien worden.

De campus is vlot bereikbaar met het openbaar vervoer, en er is tevens een parking voorzien voor lectoren.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon tijdens het bezoek vaststellen dat binnen de hogeschool zowel instroom-, uitstroom- als doorstroombegeleiding wordt aangeboden. Het eerste betreft voornamelijk het verstrekken van informatie aan abiturienten en het onderhouden van de studiegids. Doorstroombegeleiding betreft het aanbieden van studiebevorderende cursussen, begeleiding tijdens een onthaalweek, monitoraat, mentoraat, studiecoaching, trajectbegeleiding, begeleiding bij aanvraag van faciliteiten, psychosociale begeleiding en begeleiding bij administratieve vragen, problemen en klachten. Betreffende de uitstroom zijn er drop-out enquêtes en een alumniwerking.

De opleiding verstrekt informatie aan potentiële studenten via de SID-in beurzen via folders en brochures. Geïnteresseerde studenten kunnen hier ook hun gegevens achterlaten om persoonlijk uitgenodigd te worden op infodagen. Alle laatstejaarsstudenten van alle richtingen in het secundair onderwijs krijgen een mailing met een overzicht van alle opleidingen binnen de hogeschool en een uitnodiging voor de infodagen. Jaarlijks worden vier infomomenten georganiseerd. Op deze momenten kunnen studenten bijkomende informatie vragen, cursussen inkijken of gesprekken aangaan met lectoren, studenten van de opleiding, studiebegeleiders en Sovowes. Op de opendeurdag kunnen lessen worden bijgewoond. Abituriënten uit diverse secundaire scholen worden jaarlijks uitgenodigd op openlesdagen, waarop zij uitleg krijgen over de hogeschool en de mogelijkheden van verder studeren. Het initiatief hiervoor kan ook uitgaan van een secundaire school. Bijkomende informatie en contactgegevens van de opleiding zijn steeds terug te vinden op de website van de hogeschool. Binnen de opleiding is een aanspreekpersoon aangeduid die geïnteresseerde studenten opvangt en wegwijs maakt in de informatie. De meest uitgebreide informatie over de opleiding is terug te vinden in de studiegids. Ook deze is beschikbaar via de website van de hogeschool en omvat onder meer de missie en de eindcompetenties van de opleiding, informatie over de competentiegerichte, modulaire en semesteriële aanpak, het opleidingsprogramma, een verwijzing naar de studiefiches, algemene contactinformatie van alle relevante diensten en de academische kalender.

Binnen de hogeschool wordt een cursus 'Studeren in het hoger onderwijs' georganiseerd die de belangrijkste aspecten van de overgang van secundair naar hoger onderwijs belichten. Daarnaast kunnen studenten ook een taalopfrissingscursus en een cursus ICT-vaardigheden volgen. Op het elektronisch leerplatform kunnen de studenten tevens diverse tips vinden op de site van het studie-informatiepunt.

Voor de start van het academiejaar kunnen studenten deelnemen aan de onthaalweek. Tijdens deze week worden op (in)formele manier het opleidingsteam, praktische elementen, de opleiding en de belangrijkste documenten voorgesteld aan de studenten. Tijdens deze week wordt ook zoveel mogelijk administratief afgehandeld. Specifiek voor eerstejaars worden er infomomenten voorzien over het elektronisch leerplatform, Outlook, de online bibliotheek en het departementaal netwerk. Alle studiebegeleidingsdiensten, waaronder ook de studentenclub, zijn aanwezig tijdens de onthaalweek en stellen zichzelf voor aan de studenten. De studenten krijgen een rondleiding op de campus. De opleiding organiseert tijdens deze week ook, in samenwerking met de lector Nederlands, een logopedist en een pedagoog een screening van de mondelinge en schriftelijke taal- en communicatievaardigheid van de studenten. Op basis hiervan wordt een niet-bindend studieadvies gegeven.

De commissie kon vaststellen dat de studiebegeleiding een goed geheel vormt. De diverse betrokken diensten kwamen professioneel en gestructureerd over en de commissie zag een duidelijke relatie tussen de inspanningen van de dienst en de resultaten ervan. De commissie kon ook vaststellen dat alle diensten goed gekend zijn bij de studenten. De commissie is van mening dat het feit dat de ombudsman nauwelijks werk heeft voor een groot deel te wijten is aan de uitstekende werking van de studiebegeleiding.

Tijdens het academiejaar kan de student voor studiebegeleiding in de eerste plaats terecht bij het monitoraat. Elke lector is monitor van zijn eigen cursus en verantwoordelijk voor de begeleiding van zijn eigen onderwijsactiviteiten. In die hoedanigheid staat hij steeds ter beschikking voor vragen over zijn eigen onderwijsactiviteiten. Elke lector houdt tevens een digitale examenbank bij met voorbeeldexamens. Daarnaast worden ook drie keer jaarlijks mentoraatsgesprekken (in kleine groepen) georganiseerd. Een mentor is verantwoordelijk voor niet-vakinhoudelijke begeleiding. Hij is een vertrouwenspersoon die kan rekening houden met de heterogeniteit van de studentengroep en op die manier toch een aangepaste begeleiding kan voorzien. Het mentoraat is enkel in het eerste jaar structureel ingebouwd. Tijdens de mentoraatsgesprekken gaat men in op de studieattitude, de prestaties van studenten, organisatorische moeilijkheden en problemen. Voorafgaand aan deze gesprekken wordt de studenten aangeraden om een elektronische vragenlijst over studieattitude in te vullen om zicht te krijgen op hun eigen situatie.

Voor individuele begeleiding en problemen kunnen de studenten terecht bij een studiecoach. Deze heeft een vast lokaal en fungeert in eerste instantie als klankbord en als verwijzer. De studiecoach houdt de informatie op het elektronisch leerplatform betreffende studiebegeleiding up-to-date. Op deze site is informatie te vinden over de

doelstellingen en het aanbod van de studiebegeleiding, algemene studietips, contactgegevens en praktische informatie rond studiebegeleidingsactiviteiten. Uit metingen blijkt dat de meeste studenten tevreden zijn over deze faciliteiten, maar dat het effectief gebruik van de studiecoach rechtstreeks verbonden is met zijn bekendheid.

Voor het aanvragen van geïndividualiseerde trajecten kunnen studenten bij een trajectbegeleider terecht. Rekening houdend met de volgtijdelijkheid van het programma stelt deze samen met de studenten een programma samen. Individuele trajecten kunnen aangevraagd worden door studenten die niet alle credits behaalden, werkstudenten, studenten met een speciaal statuut of studenten met eerder verworven kwalificaties en competenties. Voor de aanvraag van faciliteiten kunnen studenten beroep doen op een talentcoach. Zowel studenten met functiebeperking, een topsportstatuut, specifieke sociale of individuele omstandigheden, een cultuurstatuut, een mandaat in een bestuursorgaan van de hogeschool of de associatie of een politiek mandaat kunnen van deze dienst gebruik maken.

De vzw Sovowes zorgt voor professionele psychosociale ondersteuning alsook hulp betreffende financiën, huisvesting en dergelijke meer. Via samenwerking met de studentenvoorzieningen van de Katholieke Hogeschool Zuid-West Vlaanderen en de KULeuven campus Kortrijk kan Sovowes een divers aanbod van trainingen, hulpverleners en therapeuten aanbieden.

Voor alle administratieve vragen kunnen de studenten terecht bij het studentensecretariaat. Betreffende de organisatie van stages kunnen studenten terecht bij de stagecoördinator.

Bemiddeling van klachten gebeurt door de ombudspersoon. Deze persoon, die werkzaam is in een andere opleiding, zorgt voor een objectieve behandeling van alle klachten in verband met het studiecontract.

Wat internationale studenten betreft kunnen zowel inkomende als uitgaande studenten op begeleiding rekenen. Voor inkomende studenten wordt een overeenkomst opgesteld dat de opleidingsonderdelen en de bijbehorende ECTS-regels regelt. Zij krijgen een welkomstpakket en kunnen bijkomende informatie en hulp bekomen van de hogeschool. Inkomende studenten kunnen de Erasmus Intensive Language Course volgen. Voor uitgaande studenten is een brochure voorhanden en is er veel informatie beschikbaar op de website en de elektronische leeromgeving van de hogeschool. De hogeschool organiseert tevens infosessies. Een gedetailleerd stappenplan is voorhanden om studenten doorheen de procedure te begeleiden. Financiële tussenkomst door de hogeschool is mogelijk. Studenten kunnen ook – mits motivatie – een buitenlandse stage volgen. Hiervoor wordt grosso modo dezelfde procedure gevolgd.

Betreffende uitstroombegeleiding beschikt de hogeschool over een alumniwebsite. Diverse informatie, zowel algemeen als opleidingsgebonden, is hierop terug te vinden. Jaarlijks organiseert de hogeschool een afstudeerbeurs en wordt er binnen de opleiding een sollicitatietraining voorzien.

Binnen de hogeschool zijn drie interdepartementale werkgroepen verantwoordelijk voor het opvolgen van de studentenbegeleiding. Deze zijn samengesteld uit afgevaardigden van verschillende departementen en dienen om initiatieven binnen de hogeschool te stroomlijnen. De stafmedewerker kwaliteitszorg vertegenwoordigt deze werkgroep van de hogeschool binnen de associatie. De werkgroep studiebegeleiding bewaakt de slaagkansen van de studenten en onderneemt hiertoe diverse initiatieven. De werkgroep tekende de structuur uit van de studiebegeleiding van de hogeschool, volgt de realisaties van de operationele doelstellingen op en zorgt voor de kwaliteitsbewaking van de studiebegeleiding. De werkgroep diversiteit verzamelt alle talent coaches en is verantwoordelijk voor de uitwerking en de opvolging van het diversiteitsbeleid. De werkgroep uitstroombegeleiding richt zich op de laatstejaars en de alumni. Voor laatstejaars worden initiatieven uitgewerkt op gebied van de instap op het werkveld of verder studeren. Alumni worden op de hoogte gehouden van navormingen, jobaanbiedingen en nieuws over de opleiding. Al deze werkzaamheden worden teruggekoppeld naar het personeel en de studenten.

De commissie kon vaststellen dat alle diensten en organen die betrokken zijn bij de studentenbegeleiding nauw contact houden met elkaar wat een duidelijke meerwaarde met zich meebrengt. De commissie kon tevens

vaststellen dat er een duidelijke afbakening is van de verschillende taken en dat hier ook duidelijke afspraken over zijn, wat de vlotte werking van alle betrokkenen ten goede komt.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Kwaliteitszorg staat centraal in het strategisch plan van de hogeschool. De interne kwaliteitszorg is er op gericht de realisaties van de hogeschool op elk niveau na te gaan, te bewaken, te borgen en te verbeteren. Het strategisch plan op het gebied van kwaliteitszorg werd geoperationaliseerd in diverse thema's: onderwijs en onderwijsaanbod, onderwijsprocessen en studentenbegeleiding, onderzoek en dienstverlening en management en cultuur. Bij deze aanpak wordt gekozen voor een integraal kwaliteitszorgsysteem. Dit houdt in dat zowel management, (kern)processen en resultaten opgevolgd worden en dat alle belanghebbenden betrokken worden. Als systematiek van het kwaliteitsstreven wordt binnen de hogeschool gewerkt met de PDCA-cyclus.

De commissie kon vaststellen dat binnen de hogeschool een duidelijke structuur inzake kwaliteitszorg aanwezig is. Centraal fungeert het diensthoofd onderwijs en onderzoek als institutioneel coördinator. Hij wordt op de centrale diensten bijgestaan door een stafmedewerker kwaliteitszorg en een halfzijdse ICT-medewerker. De stafmedewerker ondersteunt alle opleidingen bij de opvolging van activiteiten betreffende interne en externe kwaliteitszorg, volgt de evoluties op het vlak van kwaliteitszorg op en vertegenwoordigt de hogeschool in diverse werkgroepen. Op niveau van het departement is een departementaal kwaliteitscoördinator aanwezig. Deze organiseert en begeleidt de kwaliteitszorg binnen het departement en bewaakt zowel de afname als de terugkoppeling van diverse metingen naar alle betrokkenen. Hij is tevens verantwoordelijk voor het opstellen van het departementaal verbeterplan. Tot slot is er binnen de opleiding een kwaliteitsmedewerker aanwezig die de concrete uitvoering organiseert en opvolgt. Zijn taken hebben betrekking op vier thema's: meetresultaten, verbetermaatregelen, visitatiegebeuren en vorming en overleg, waarbinnen duidelijke concrete deeltaken zijn geformuleerd.

Op interdepartementaal niveau komen het diensthoofd onderwijs regelmatig samen met de betrokken medewerkers en de departementale coördinatoren. Deze werkgroep coördineert alle activiteiten op het gebied van kwaliteitszorg en ontwikkelt procedures, instrumenten, documenten en handleidingen. De huidige prioriteiten zijn de implementatie van nieuwe bevragingsoftware, de implementatie van een webbased tool voor afname en verwerking van studietijdmetingen en het verder uitbouwen van het informatieplatform. Tot slot is er de departementale werkgroep IKZ, bestaande uit de departementale coördinator en de kwaliteitszorgmedewerkers van de opleidingen, die alle verbeterpunten betreffende kwaliteitszorg opvolgt. Naast deze personen is ook de opleidingscoördinator ook verantwoordelijk voor het bewaken van de kwaliteit van de opleiding en behoort kwaliteitszorg tot de residuaire bevoegdheid van het bestuurscollege.

Binnen de hogeschool West-Vlaanderen wordt in het kader van kwaliteitszorg gewerkt met PROZA, de accreditatiescan en de tool IMPROVE. Eigen meetinstrumenten worden eveneens ontwikkeld door de interdepartementale werkgroep IKZ. Met deze instrumenten worden zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens verzameld. Er zijn streefcijfers geformuleerd op het gebied van responsratio. Doelgroep, frequentie en het te gebruiken meetinstrument zijn opgenomen in een duidelijke planning op opleidingsniveau. De hogeschool maakt gebruik van het softwarepakket SPSS Dimensions als online bevragingssysteem. De cel kwaliteitszorg is verantwoordelijk voor het aanleveren van toegankelijke rapporten met meetresultaten. De commissie kon uit de gesprekken afleiden dat er duidelijke inspanningen worden geleverd om de kwaliteitszorg te ontdoen van haar

bureaucratisch karakter, zeker voor wat betreft de inspanningen van de opleiding. De commissie waardeert deze manier van werken. De meetresultaten worden omgezet in projectfiches en opgevolgd via het intranet. In het kwaliteitshandboek zijn de belangrijkste procedures betreffende kwaliteitszorg opgenomen, waaronder een implementatieplan voor projectfiches. Al deze informatie is toegankelijk voor alle medewerkers. De commissie waardeert de openheid van de opleiding over de vastgestelde tekorten en kon uit de documenten opmaken dat deze tekorten opgevolgd worden.

Studenten worden zowel bevraagd over opleidingsonderdelen als over algemene elementen van de opleiding en het departement. De resultaten van de enquête worden besproken in de participatieraad. Op basis van gedepersonaliseerde meetresultaten worden projectfiches opgesteld. Individuele resultaten worden besproken door de opleidingscoördinator met het personeelslid.

Studenten die zich uitschrijven dienen een drop-out enquête in te vullen. Jaarlijks worden alle eerstejaars bevraagd over de studiebegeleiding. Binnen de opleiding worden instroom- en uitstroom-enquêtes georganiseerd. Men onderzoekt of de alumni tevreden zijn over de startcompetenties en de kwaliteit van de opleiding. Tot slot wordt ook de tevredenheid van de stageplaatsen en het beroepenveld bevraagd. De resultaten van de bevragingen worden besproken in de opleidingsparticipatiecommissie, die bestaat uit studenten, de opleidingscoördinator en de kwaliteitsmedewerker. Tijdens dit gesprek worden tevens kwalitatieve gegevens verzameld.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan het nieuwe concept van kwaliteitszorg verder te ontwikkelen en te implementeren in de opleiding.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Binnen de opleiding worden verbeterplannen opgesteld en opgevolgd aan de hand van projectfiches. In een projectfiche wordt aangegeven welke acties ondernomen (zullen) worden om verbeterpunten en sterke punten respectievelijk aan te pakken, te borgen en verder uit te bouwen. Per actie dient de opleiding volgende elementen aan te geven: eigenaar, tijdspad, middelen en beoogde resultaten. Ook de voortgang van de acties kan worden genoteerd op de fiche. Op deze manier wordt de PDCA-cirkel binnen het kwaliteitszorgsysteem zichtbaar. De projectfiches zijn voor alle personeelsleden zichtbaar op het intranet. Binnen het geautomatiseerd systeem van de hogeschool kunnen automatisch opvolgingsfiches worden gegenereerd. Op deze manier kunnen teamleden onmiddellijk een overzicht krijgen van de status van alle projecten. Projectfiches kunnen ook worden aangemaakt op departementaal of interdepartementaal niveau op aangeven van de opleiding.

De commissie kon tijdens het bezoek vaststellen dat de bevindingen en aanbevelingen van hun vorige bezoek ter harte zijn genomen en dat de opleiding deze heeft gebruikt voor het opstellen van projectfiches. De aanbevelingen uit het visitatierapport werden vertaald naar 33 verbeterfiches en 12 projectfiches. Een aantal van de problemen werden reeds geremedieerd. Diverse punten verdienen nog meer aandacht. Een aantal

projectfiches vergen blijvende aandacht en worden op regelmatige basis bijgewerkt, hoewel deze in de tijd steeds blijven bestaan. Over het algemeen kon de commissie vaststellen dat de opleiding weet dat zij verbeterpunten heeft en dat zij reeds heel wat acties heeft ondernomen. Zij is van mening dat het opstellen van een duidelijk tijdspad met duidelijk afgebakende en gedefinieerde prioriteiten de realisatie van de doelstellingen ten goede kan komen. De commissie waarschuwt de opleiding ervoor niet te veel verbeterpunten op een te korte tijdspanne op te nemen.

Het verbeterplan van de opleiding kwam niet alleen op basis van het visitatierapport tot stand, maar tevens op basis van de visie en de missie van de hogeschool, de input van het personeel en gesprekken met diverse actoren. In de komende drie jaren wenst de opleiding op basis hiervan te werken aan 12 projectfiches op 8 domeinen: actualisatie van de inhoud van het programma, competentieniveau en indicatoren, internationalisering, samenhang van het programma, optimale begeleiding van de studenten, beoordeling en toetsing, bachelorproef en betrokkenheid van alumni bij de masterproef. Voor elk van deze projectfiches werden duidelijke verbeterdoelen en gewenste eindresultaten geformuleerd. Op de projectfiches is tevens een realisatiedatum te vinden en de link naar de individuele verbeterfiches.

De commissie kon vaststellen dat de opleiding een aanzet heeft genomen om de diverse problemen binnen de opleiding aan te pakken. Zij kon echter ook vaststellen dat er nog veel elementen in de planningsfase zitten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan duidelijke streefdoelen en –cijfers voldoende concreet te formuleren en deze binnen een duidelijke timing uit te werken.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De Raad van Bestuur van de hogeschool beslist over de missie en de strategische doelstellingen van de hogeschool. Het Bestuurscollege volgt de kwaliteit van de opleidingen, inclusief interdepartementale verbeterdoelen en accreditatieaanvragen. Via het jaarverslag wordt gerapporteerd aan beide organen, die op hun beurt betrokken worden in de interne kwaliteitszorg door middel van bevestigingen. De departementsraden volgen de beslissingen van deze organen op en beslissen over prioritaire verbeterdoelen en actieplannen. Binnen deze bestuursorganen zijn personeelsleden van alle niveaus en opleidingen aanwezig.

Op het gebied van kwaliteitszorg komt de kwaliteitscoördinator van de opleiding regelmatig samen met de andere opleidingen in de departementale werkgroep IKZ. De departementale kwaliteitscoördinator brengt de aandachtspunten van deze werkgroep naar voren in de interdepartementale werkgroep IKZ, waar ook het diensthoofd onderwijs en onderzoek, de stafmedewerker kwaliteitszorg en de andere departementale kwaliteitszorgcoördinatoren aanwezig zijn. Binnen de hogeschool wordt kwaliteitszorg bovendien als verantwoordelijkheid van elk personeelslid gezien. Op de vergaderingen van het opleidingsteam is kwaliteitszorg een wederkerend agendapunt. Wijzigingen van het curriculum dienen positief advies te krijgen van de opleidingscommissie en de departementsraad. Het opleidingsgebonden studentenoverleg wordt eveneens bij

deze procedure geraadpleegd. De commissie kon op basis van de aanwezige documenten opmaken dat personeelsleden een inbreng kunnen hebben in alle dossiers die de opleiding aanbelangen.

De commissie kon uit de gesprekken en de documenten afleiden dat studenten worden betrokken bij de opleiding door middel van enquêtes en de opleidingsparticipatiecommissie, en dit zowel op niveau van de opleiding, als het departement en interdepartementaal. De opleidingsparticipatiecommissie is de rechtstreekse relatie tussen de studenten en de opleidingscoördinatoren. Dit studentenoverleg komt minstens tweemaal per jaar samen en kan alle opleidingsgebonden studentenaangelegenheden aankaarten. Op niveau van het departement is er een departementale participatiecommissie. Hierin zetelen alle studentenvertegenwoordigers van het opleidingsniveau, maar ook alle student-leden van de departementale raad, de studentenraad en de Raad van Bestuur. In deze vergadering zijn ook het departementshoofd en alle opleidingscoördinatoren aanwezig. In deze vergadering worden alle departementaal gebonden studentaangelegenheden besproken. Op niveau van de hogeschool is er een studentenforum waarin diverse verkozen studentenvertegenwoordigers uit de studentenraad, de Raad van Bestuur en de departementsraden zetelen. De vergadering wordt voorgezeten door de voorzitter van de studentenraad. Het studentenforum kan advies uitbrengen aan de bevoegde personen en organen. In deze vergadering zijn de algemeen directeur, de departementshoofden en het diensthoofd onderwijs en onderzoek aanwezig. Alle leden van een vergadering kunnen agendapunten aanbrengen ter bespreking.

De hogeschool heeft het voorbije jaar geïnvesteerd in de uitbouw van een alumniwerking. Zij beschikt over een website met een database met contactgegevens waarmee vacatures en nieuwsberichten kunnen worden verspreid. De alumni worden bij onderwijsbeoordelingen betrokken door middel van de uitstroomenquête en de alumni-enquêtes. Deze bevestigingen peilen zowel naar de tevredenheid over de opleiding als naar de tewerkstelling van de alumni. De commissie is van mening dat dit initiatief op termijn een meerwaarde kan betekenen voor de opleiding, maar kon vaststellen dat de realisaties op het ogenblik van het bezoek beperkt waren.

Het werkveld wordt in de opleidingscommissie en via de kerngroep directies structureel betrokken bij de opleiding, en dit zowel voor onderwijsbeoordelingen als curriculumvernieuwingen. Voor de goedkeuring van een opleidingsprogramma is een positief advies nodig van deze opleidingscommissie. Verder zijn er regelmatig informele contacten met het werkveld tijdens stagebezoeken, studiebezoeken, projecten in samenwerking met het werkveld, lezingen van gastsprekers en andere activiteiten. Tijdens deze contacten wordt er eveneens belangrijke informatie met betrekking tot de opleiding bevestigd en besproken. De samenwerking met het werkveld wordt door de commissie als een belangrijke doelstelling gezien. Zij kon tijdens de gesprekken ervaren dat het opleidingsteam deze mening deelt en maatregelen heeft gepland om het werkveld meer te betrekken bij de opleiding. Ook op dit vlak zijn de realisaties echter beperkt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan de alumni en het beroepenveld structureel te betrekken bij de verdere ontwikkeling, profilering en positionering van de opleiding.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit de bevraging van de stageplaatsen blijkt dat een overgrote meerderheid van mentoren tevreden is over de kwaliteit van de stagiairs. De commissie tijdens het gesprek met het werkveld vaststellen dat het werkveld tevreden is met de studenten die zij van de opleiding ontvangen. Dit wordt bevestigd door het feit dat diverse studenten een tewerkstellingscontract aangeboden krijgen door hun stageplaats en het feit dat de stageplaatsen bereid zijn nieuwe stagiairs te begeleiden. Uit de bevraging van het werkveld blijkt dat het werkveld ook in grote mate tevreden is over alle startcompetenties van de studenten. Enkel de rollen cultuurparticipant, partner van externen en partner van ouders scoren iets minder goed. Deze resultaten werden besproken en bevestigd door de kerngroep directies. De commissie stelde tijdens de diverse gesprekken ook vast dat de pas afgestudeerden minder goed scoren op het vlak van inhoudelijke expertise.

Net als het werkveld zijn ook de alumni globaal tevreden over de opleiding. Zij krijgt een mediaanscore van 7,1 op 10. Alumni geven kort na afstuderen een lagere score aan de bachelorproef in de opleiding. De andere elementen krijgen een hoge score (tussen 92 en 100%). Uit de meer uitvoerige bevraging langer na afstuderen blijkt dat de alumni over het algemeen ook heel tevreden zijn. Een enkele student geeft hierin aan niet tevreden te zijn over de praktijkgerichtheid, de wetenschappelijke onderbouw van de opleiding, het actualiteitsgehalte en de deskundigheid van de lectoren. Een overgrote meerderheid is tevreden over de opleiding. De alumni geven tevens aan voldoende voorbereid zijn op de instap in het werkveld. De rollen inhoudelijk expert, partner van externen, cultuurparticipant en lid van de onderwijsgemeenschap scoren daarbij het slechtst. Wat betreft de startcompetenties geven de studenten aan dat zij vooral een gebrek ervoeren op het gebied van beroepsspecifieke problemen analyseren. De commissie merkte bovendien ook een gebrek aan functionele onderwerpen zoals hoogbegaafdheid, multiculturaliteit en diversiteit.

Op vlak van internationalisering is de voorbije jaren een duidelijke stijging te zien. De voorbije drie jaar deden 4, 16 en 32 % van de studenten een internationale ervaring op. Inkomende studenten blijven problemen geven, meestal omwille van de taalbarrière. De uitwisseling met studenten uit Utrecht moet hierop een antwoord bieden. Betreffende internationale docentmobilititeit nemen drie teamleden deel aan een Intensive Program. Ook binnen de samenwerking met Utrecht is er een uitwisseling van lectoren. Hiervoor zijn ook studiepunten voorzien in het programma. De commissie staat positief ten opzichte van de inspanningen op het gebied van internationalisering, maar is van mening dat dit domein nog verder uitgewerkt dient te worden.

De commissie kon op basis van de ingekeken werken vaststellen dat het niveau van de bachelorproef in orde was en dat de waarderingsdegelijk op elkaar afgestemd waren.

De interdepartementale werkgroep uitstroombegeleiding coördineert en superviseert diverse acties die de studenten dienen voor te bereiden op de instap in het werkveld. De hogeschool organiseert jaarlijks een afstudeerbeurs, waarop zowel informatie over banen als over verder studeren wordt verschaft. Tijdens de afstudeerbeurs van de associatie kunnen studenten hun cv laten analyseren en een workshop solliciteren volgen.

Binnen de hogeschool kan ook sollicitatietraining worden gevolgd. Binnen de opleiding is een verantwoordelijke voor het verspreiden van vacatures naar laatstejaarsstudenten.

Uit de alumni-enquête blijkt dat twee derden van de studenten werk hebben gevonden. De afgestudeerden werken vooral in het lager onderwijs. Een aantal werken ook in andere onderwijssectoren. Ongeveer de helft van de respondenten studeert nog verder.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie moedigt de opleiding aan de ingezette inspanningen voor de uitbouw van de rol van inhoudelijk expert, zowel vakinhoudelijk als didactisch, vol te houden en nog te verhogen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De opleiding streeft er naar om alle studenten maximale kansen te bieden om te slagen. Hiervoor voorziet zij diverse diensten en is het opleidingsteam sterk betrokken bij de studentenbegeleiding. De opleiding vergelijkt haar slaagcijfers met andere opleidingen van het departement en bespreekt deze tijdens teamvergaderingen. De opleiding laat echter de kwaliteit van de afgestudeerden primeren op het aantal afstuderende studenten.

De commissie kon tijdens de gesprekken vaststellen dat binnen de hogeschool een systeem wordt ontwikkeld van streefcijfers voor wat betreft slaagcijfers, gemiddelde studieduur en drop-out.

Binnen de opleiding is een stijgende lijn te merken in de slaagcijfers van generatiestudenten. In het voorbije academiejaar slaagde 68% van de studenten. De commissie kon vaststellen dat in het eerste jaar 46% van de studenten alle studiepunten behaalt en dat dit cijfer in het tweede en derde jaar respectievelijk stijgt naar 67% en 73%. In dit studierendement zijn door de jaren heen grote schommelingen te merken. Dit is deels te verklaren door de studenteninstroom. Er zijn geen opvallende verschillen in slaagpercentages tussen studenten uit het modeltraject en studenten uit een individueel studietraject. De commissie kon uit de diverse gesprekken afleiden dat het opleidingsteam aanzienlijke inspanningen levert om het onderwijsrendement naar een hoger niveau te tillen.

Betreffende de vooropleiding valt op dat studenten uit ASO best scoren, gevolgd door studenten uit TSO en BSO. Tot op heden slaagde geen enkele student uit het KSO in de opleiding.

De meeste studenten behalen het diploma binnen de vooropgestelde termijn van zes semesters. Tot drie jaar geleden was de gemiddelde studieduur 3,1 jaar. Na de flexibilisering is een stijging te merken van deze studieduur tot 3,31 in het afgelopen academiejaar. De opleiding streeft er naar om studenten binnen de geplande studieduur te laten afstuderen en houdt de stijgende studieduur nauw in de gaten. Het grootste struikelblok van de opleiding blijkt voor elk jaar de stage te zijn. In het tweede en derde jaar dienen studenten nauwelijks modules te hernemen. Wanneer een student slaagt in het eerste jaar studeert hij meestal ook af.

Ongeveer 10 tot 20% van de studenten valt af gedurende het academiejaar. Uit de bevraging van studenten blijkt dat vooral een foute studiekeuze of een werkaanbieding tot studie-uitval leidt. Deze uitval valt ook opvallend vaak samen met de eerste stage of examenperiodes. Veel studenten geven ook aan dat zij het beroep en de opleiding onderschat hadden. De commissie is van mening dat een diepgaander onderzoek naar de oorzaken van studie-uitval het rendement van de opleiding ten goede kan komen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan duidelijke streefcijfers te formuleren om doelgerichter te kunnen werken aan het rendement van de opleiding.

De commissie beveelt de opleiding meer aandacht te besteden aan de oorzaken van afhaken en de mogelijke remediëringen.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		Voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	goed	
Facet 2.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	n.v.t.	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

Howest Hogeschool West-Vlaanderen
bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs

bijlage 1 curriculum vitae van de commissieleden

Eddy Boutens

is onderwijzer van opleiding en volgde de hogere opvoedkundige studiën en vormingssessies voor directeurs. Hij werkt reeds geruime tijd in het onderwijs en is sinds 1994 directeur van een stedelijke basisschool. Daarnaast geeft hij ook les aan het AVSG en is hij contactpersoon voor de lerarenopleidingen uit de regio Brugge. Bovendien is hij ook coördinerend directeur voor het stedelijk basisonderwijs Brugge.

Irene Devriese

is licentiaat pedagogische wetenschappen (UGent). Tijdens haar hele loopbaan in de Erasmushogeschool Brussel leidde ze de pedagogisch-didactische beroepsvorming voor leraren lager onderwijs, met focus op het leren lesgeven vanuit vakkenintegratie en gedifferentieerde ondersteuning van de leerlingen. Ook ontwikkelde ze daar een voortgezette lerarenopleiding voor het begeleiden van kinderen met leerproblemen (in gewoon en buitengewoon lager onderwijs) en was er ook één van de lesgevers. Als erelector werkt ze nog regelmatig met Vlaamse lagere schoolteams voor een vernieuwende aanpak van wiskunde, taal en tijdsoriëntering. Ze is nog steeds actief lid van het Netwerk Leerproblemen Vlaanderen (vroeger Stichting Leerproblemen Vlaanderen genoemd).

Rik Hollanders

is regent van opleiding, volgde de hogere opvoedkundige studies (HIOW te Mechelen) en de opleiding directie basisonderwijs van het gemeenschapsonderwijs. Hij staat sinds 1978 in het onderwijs en is directie basisonderwijs sinds 2000. Sinds 2003 is hij coördinerend directeur van een scholengemeenschap uit het gemeentelijk onderwijs.

Marijke Kuijten-Schuurmans

behaalde een doctoraal in de Nederlandse Taal- en Letterkunde, afstudeerrichting taalbeheersing. Zij was tot september 2009 verbonden aan een PABO opleiding in Utrecht, waar ze ten aanzien van de curriculumontwikkeling voornamelijk werkte rond taaldidactiek. Daarnaast was zij studieloopbaanbegeleider van een groep studenten, zowel wat studie als stage betreft. Binnen de afdeling Internationalisering van de hogeschool coördineerde zij een aantal jaren de international class.

Fabiaan Mory

is onderwijzer van opleiding en behaalde het diploma van hogere opvoedkundige studies. Hij is sinds 1982 actief in het onderwijs, aanvankelijk als onderwijzer, sinds 1991 als directeur. Sinds 4 jaar is hij coördinerend directeur van een scholengemeenschap met zeven scholen en 2400 leerlingen.

Marc Ruysen

is onderwijzer van opleiding. Hij heeft een lange ervaring in het onderwijs, hij was 15 jaar directeur van een basisschool en van 1999 tot 2003 algemeen coördinerend directeur van een scholengemeenschap van basisoefenscholen. Nadien werkte hij als coacher van de directies van scholengemeenschappen basisonderwijs. Hij werkte onder meer aan de samenwerking tussen de oefenscholen en de lerarenopleiding en hij was veldassessor in een pilootproject rond EVC/EVK voor de erkenning van ervaringsdeskundigheid bij de instroom in verkorte opleidingstrajecten van de lerarenopleiding. Op dit ogenblik is hij nog actief in het expertisenetwerk School of Education van de Associatie K.U.Leuven.

Martin Valcke

is doctor in de pedagogische wetenschappen en startte als assistent aan de UGent. Daarna werd hij docent en later hoofddocent bij de Open Universiteit Heerlen. Sinds 1999 is hij docent aan de UGent en voorzitter van de vakgroep onderwijskunde. Hij werkt voornamelijk rond onderwijstechnologische innovatie. De voorbije jaren gaat zijn aandacht vooral uit naar de impact van ICT en kwaliteitszorg op het onderwijsgebeuren. Hij is (co)promoter van verscheidene (inter)nationale projecten.

Peter Verleg

studeerde Pedagogiek/Onderwijskunde (MO A+MO.B) in Tilburg en Utrecht. Tot voor drie jaar was hij voorzitter van het college van bestuur van de Hogeschool Domstad in Utrecht. Hij was tevens voorzitter raad van bestuur van de Educatieve Federatie Interactum (een vereniging van zeven hogescholen), voorzitter van het Landelijk Overleg Lerarenopleidingen Basisonderwijs en Voorzitter van het Sectoraal Adviescollege Hoger Pedagogisch Onderwijs van de HBO-Raad (vereniging van hogescholen in Nederland). Als voorzitter van Interactum had hij onder meer veelvuldige contacten met Vlaanderen. Hij werkte ook mee aan de previsitatie van een Vlaamse lerarenopleiding en aan de beleidsevaluatie van de universitaire lerarenopleidingen in Vlaanderen. Sinds 2004 is hij gevestigd als zelfstandig adviseur/directeur-eigenaar van PeterVerleg /Consultancy BV.

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw BOUTENS Eddy

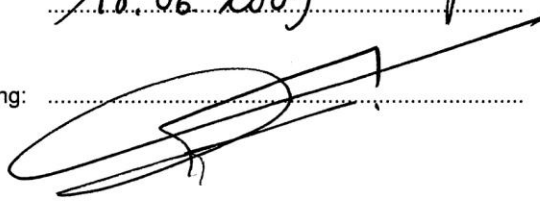
Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

niel

naam: BOUTENS Eddydatum: 18.06.2009handtekening:

23 JUNI 2009

000671

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding Onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw BOUTENS EDDY

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam:

Eddy Boutens

datum:

19-11-2010

handtekening:

blinnengekomen op	26 NOV. 2010
inschrijvingsnummer	001540
bestemming	
opvolging	ja / neen

Ontvangststempel op	08 JUNI 2009
Nummer	000579
Plaats	
Bevestigd	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding bachelor in het onderwijs: lager onderwijs (HOWEST)

van de heer / mevrouw IRENE DEVRIESE

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

geen

naam: IRENE DEVRIESE

datum: 05-06-09

handtekening: Irene Devriese

binnengekomen op	22 OKT. 2010
inschrijvingsnummer	001341
bestemming	
opvolging	ja / neen

VLHORA

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

van de heer/mevrouw IRENE DEVRIESE

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: IRENE DEVRIESEdatum: 08-11-2010handtekening: Irene Devriese

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw Rib. Hollanders

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

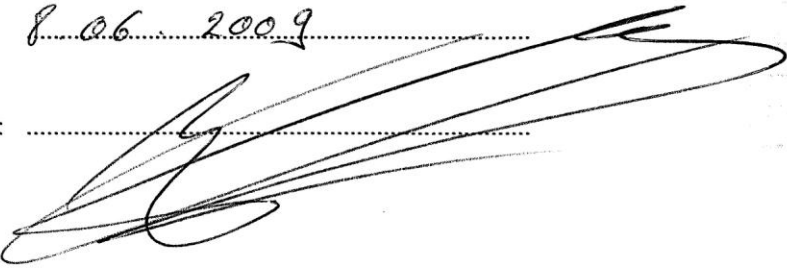
Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam: Hollanders Ribdatum: 8.06.2009handtekening:

10 JUNI 2009
000609

Vlaamse Hogescholenraad

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw Hollanders Rik

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisitteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/zij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisitteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam:

Hollanders Rik

datum:

6.11.2010

handtekening:

binnengekomen op	
inschrijvingsnummer	001153
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw A.M.E. Kuyten-Schuurmans

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

geen

naam: Agnes M.E. Kuyten-Schuurmans

datum: 8-6-2009

handtekening: [Handwritten Signature]

aanvraagnummer	11 JUNI 2009
registratienummer	000619
aanvraag	
aanvraag	
aanvraag	ja nee

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding Onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw A.M.E. KUIJTEN-SCHUURMANS

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/~~zijn~~ deelname aan de visitatie.

naam: A.M.E. KUIJTEN-SCHUURMANSdatum: 12 NOVEMBER 2010handtekening:

binnengekomen op	22 NOV. 2010
inschrijvingsnummer	001478
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw Fabian Mory

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

naam: Mory Fabiandatum: 4-06-09handtekening: [Handwritten Signature]

Overzichtsnummer	10 JUNI 2009
Identificatienummer	000606
Handtekening	
Stempel	

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw Fabian Mory

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Fabian Morydatum: 10-11-2010handtekening:

binnengekomen op	
inschrijvingsnummer	001160
bestemming	
opvolging	ja / neen

binnengekomen op	8 JUNI 2009
inschrijvingsnummer	000592
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

van de heer **Marc Ruysen**

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam: **Marc Ruysen**

datum: **07 juni 2009**

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

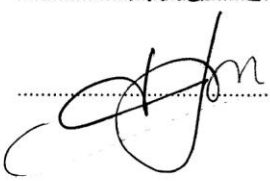
visitatie van de professionele bacheloropleiding Onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw RUYSSEN MARC

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: RUYSSEN MARCdatum: 10.11.2010handtekening:

binnengekomen op	13 NOV. 2010
inschrijvingsnummer	001462
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

van de heer Prof. dr. M. Valcke

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

nihil

.....

.....

.....

naam: Martin VALCKE

datum: 4 juni 2009

handtekening:

08 JUNI 2009

000570

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding Onderwijs: lager onderwijs

van de heer Prof. dr. M. Valcke

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Martin VALCKE

datum: 25 november 2010

handtekening:

binnengekomen op	28 NOV. 2010
inschrijvingsnummer	001542
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw *P.M.M. Verleg*

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

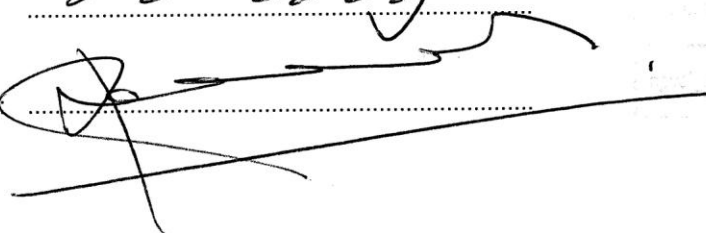
naam:

Peter Verleg

datum:

5-6-2009

handtekening

10 JUNI 2009
000604

binnengekomen op	26 OKT. 2010
inschrijvingsnummer	001307
bestemming	
opvolging	ja / neen

VLHORA

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw

P. M. M. Verleg

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam:

Peter Verleg

datum:

15 november 2010

handtekening:

[Handwritten signature]

bijlage 3 bezoekschema

dag 0

20.00 avondmaal voor de commissie

dag 1

09.00-12.30 werkoverleg en inzage van de bijlagen
12.30-13.30 lunch voor de commissie
13.30-16.30 werkoverleg en inzage van de bijlagen
16.30-17.15 kennismaking met de algemeen directeur, het departementshoofd
17.15-18.45 opleidingsverantwoordelijken, opstellers ZER en een student betrokken bij het onderwijskundig overleg (bespreking referentiekader)
19.00-19.45 kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijke(n) onderwijsontwikkeling (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
19.45 informeel ontmoetingsmoment
20.30 avondmaal voor de commissie

dag 2

08.30-09.15 intern werkoverleg
09.30-10.30 studenten eerste jaar en tweede jaar (max. 12 representatief samengesteld uit de beide opleidingen, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
10.45-11.45 studenten derde jaar (max. 12 representatief samengesteld, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
11.45-12.30 intern werkoverleg
12.30-13.30 lunch voor de commissie
13.30-14.45 bezoek lokalen
15.00-15.45 docenten eerste jaar en tweede jaar (max. 12 representatief samengesteld, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
16.00-16.45 docenten derde jaar (max. 12 representatief samengesteld, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
17.00-18.00 intern overleg en inzage werkdocumenten
18.00-18.45 vertegenwoordigers werkveld (max. 12 representatief samengesteld)
19.00-19.45 afgestudeerden (max. 12 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
20.00 avondmaal voor de commissie

dag 3

08.30-09.00 administratief-technisch personeel
09.00-09.45 ombudsperso(n)en, verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding
10.00-10.30 verantwoordelijke internationalisering (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
10.30-11.15 begeleiders stage- en eindwerken (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen en afstudeerrichtingen)
11.15-12.30 intern werkoverleg
12.30-13.30 lunch voor de commissie
13.30-14.00 opleidingsverantwoordelijke(n)
14.00-15.00 vrij spreekuur
15.00-17.00 voorbereiding mondelinge rapportering
17.00 mondelinge rapportering

Beslissing van de Erkenningscommissie n.a.v. de aanvraag tot bekrachtiging van de samenstelling van de visitatiecommissie voor de hervisitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding in het onderwijs: lager onderwijs bij de Hogeschool West-Vlaanderen en de Artesis Hogeschool Antwerpen

1. Historiek procedure Erkenningscommissie

De Erkenningscommissie bekrachtigde op 2 december 2005 de samenstelling van de visitatiecommissies van de professionele bacheloropleidingen in het onderwijs, waaronder deze voor de "bachelor in het onderwijs: lager onderwijs". Sedertdien werden op aanvraag van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) reeds een paar wijzigingen aangebracht in de samenstelling van deze visitatiecommissie.

Het betreft hier de hervisitatie van twee hogescholen: Artesis Hogeschool Antwerpen en Hogeschool West-Vlaanderen.

2. Historiek procedure NVAO

Op 8 juli 2008 (Artesis Hogeschool Antwerpen en op 18 juni 2008 (Hogeschool West-Vlaanderen) heeft de NVAO de accreditatieaanvragen voor de professionele bacheloropleidingen in het onderwijs: lager onderwijs ontvangen.

De NVAO antwoordde het volgende aan beide hogescholen: *"De NVAO heeft de accreditatieaanvraag behandeld en heeft op basis van de externe beoordeling in redelijkheid niet kunnen besluiten tot het al dan niet voorhanden zijn van voldoende generieke kwaliteitsvoorwaarden. Daarom werd de visitatiecommissie gehoord, zoals geregeld door artikel 59bis van het Structuurdecreet. ...Op basis van de uitkomsten van de ...hoorzitting en het advies van de hoorzittingscommissie heeft het bestuur van de NVAO op 21 april 2009 besloten tot het vervolgen van de accreditatieprocedure en een nieuwe visitatie van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs ... (van de Artesis Hogeschool Antwerpen en de Hogeschool West-Vlaanderen) ... te laten uitvoeren ..."*

De NVAO voegde hier de volgende aanbeveling aan toe: *"De nieuwe visitatie dient bij voorkeur te worden uitgevoerd door een commissie waarin minimaal drie van de leden van de huidige visitatiecommissie zitting nemen."*

De Erkenningscommissie heeft na kennisname van het voorstel van samenstelling voor de visitatiecommissie vastgesteld dat aan deze aanbeveling goed gevolg werd gegeven. De curricula vitae en de ondertekende onafhankelijkheidsverklaringen werden aan het dossier toegevoegd.

De heer Verleg vermeldt op het curriculum vitae bij EHSAL Europese Hogeschool Brussel, Karel de Grote-Hogeschool, Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende, Katholieke Hogeschool Kempen en Katholieke Hogeschool Limburg voor de periode 1996-2004: "Voorzitter Interactum Nederland (bestuurlijke samenwerking met Interactum Vlaanderen); lid cie previsitatie (2004)".

Deze hogescholen worden niet gevisiteerd.

Mevrouw Devriese vermeldt bij de Erasmushogeschool Brussel: "Uitsluitend relatie met deze instelling, als gewezen lerares opvoedkunde, van 1961 tot 1997".

Deze hogeschool wordt niet gevisiteerd.

De heer Holanders vermeldt bij de Arteveldehogeschool: "Directie stageschool".

Bij de Artesis Hogeschool Antwerpen vermeldt hij: "Mentor van enkele studenten, 1995-1999" en "directie van een stageschool, 2000-2009".

Deze hogescholen worden niet door betrokkene gevisiteerd.

De heer Mory vermeldt bij de Arteveldehogeschool en bij de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven, respectievelijk : "stagiairs van Arteveldehogeschool en Katho Sint-Lieven in onze school (*VZW Crombeescholen*), heden".

Deze hogescholen worden niet gevisiteerd.

De heer Boutens vermeldt bij de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende: "Directeur stageschool, 1994-2009".

Deze hogeschool wordt niet gevisiteerd.

Verder vermeldt hij bij de Hogeschool West-Vlaanderen: "Oud-student (1979-80); directeur stageschool (1994-2009)".

Deze hogeschool wordt niet door betrokkene gevisiteerd.

3. Bijgevolg bekrachtigt de Erkenningscommissie de voorgestelde samenstelling van de hogervermelde visitatiecommissie.

De Erkenningscommissie betreurt echter wel dat er geen enkel personele overlapping bestaat tussen de beide 'deelcommissies'. De Erkenningscommissie heeft de wens naar personele overlapping bij deelcommissies reeds vaker geformuleerd, o.a. naar aanleiding van de aanpassing van de 'Handleiding onderwijsvisitaties' door VLIR en VLHORA.

De visitatiecommissie is als volgt samengesteld:

Te bezoeken hogeschool: Artesis Hogeschool Antwerpen

Samenstelling commissie:

Martin Valcke, voorzitter & onderwijsdeskundige

Eddy Boutens, vakdeskundige

Marijke Kuijten, vakdeskundige

Marcel Ruysen, vakdeskundige

Te bezoeken hogeschool: Hogeschool West-Vlaanderen

Samenstelling commissie:

Peter Verleg, voorzitter & onderwijsdeskundige

Irene Devriese, vakdeskundige

Rik Hollanders, vakdeskundige

Fabiaan Mory, vakdeskundige

Brussel, 5 oktober 2009

2-0- Corp Beh

Namens de Erkenningcommissie Hoger Onderwijs
Prof. Dr. Jaap van Marle,
Voorzitter

bijlage 5 lijst van afkortingen en letterwoorden

ASO	Algemeen secundair onderwijs
ATP	Administratief en technisch personeel
AUGent	Associatie Universiteit Gent
BAMA	Bachelor Master
Bao	Basisonderwijs
BLOSO	Agentschap voor bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openluchtrecreatie
BSO	beroepssecundair onderwijs
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
COMPASS	Comparing and assessing teachers qualities
ECTS	European Credit Transfer System
EHBO	Eerste hulp bij ongevallen
ENW	Expertisenetwerk lerarenopleiding
EQF	European Qualifications Framework
EVC	elders verworven competenties
EVK	eerder verworven kwalificaties
FWO	Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen
HOWEST	Hogeschool West-Vlaanderen
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IKZ	interne kwaliteitszorg
IT	Informatietechnologie
KSO	Kunstsecundair onderwijs
KUL	Katholieke Universiteit Leuven
MCT	Multimedia- en communicatietechnologie
NVAO	Nederlands Vlaamse Accreditatieorganisatie
OER	onderwijs en examenreglement
OP	onderwijzend personeel
PBA	professionele bacheloropleiding

PDCA	letterwoord voor: 'Plan Do Check Act'
PR	Public relations
PROZA	Projectgroep Zelfevalautie (een instrument van kwaliteitszorg, kwaliteitsmeting; bevragingssysteem)
PWO	projectmatig wetenschappelijk onderzoek
SID-in	studie- informatiedagen
SOVO	Sociale Voorzieningen, bijvoorbeeld SOVOArte, de dienst voor sociale voorzieningen van De Artevelde Hogeschool
SPSS	Statistical package for social sciences
TSO	Technisch secundair onderwijs
VAH	Vlaamse Autonome Hogescholen
VLACC	Vlaamse centrale catalogus
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VTE	voltijds equivalenten